

DF:

Voldtægt af universiteterne

Dansk Folkeparti vil ikke være støtteparti for Sanders reformforslag, fordi det fratager universiteterne deres uafhængighed og overlader styringen til erhvervslivet

Helge Sander kan ikke bruge Dansk Folkeparti som støtteparti for sit forslag til en universitetsreform. Partiet har overraskende sat sig ud på sidelinien i de igangværende forhandlinger:

”Proceduren er uacceptabel. Vi vil ikke deltage i Folketingets hemmelighedskræmmeri. Den igangværende forhandling bag lukkede døre er en uskik. Her sidder man og aftaler i detaljer, hvad et lovforslag skal indeholde, før det lægges frem i Folketinget. Vi vil have et lovforslag lagt åbent frem, før der debatteres og forhandles”, forklarer **Søren Krarup** (DF). Han henviser til, at videnskabsminister Sander lagde et fortroligt reformudspil frem for Folketingets partier, som siden har forhandlet bag lukkede døre. FORSKERforum erfarer, at forhandlingerne ligner en egentlig lovbehandling, idet der foreløbig er stillet mere end 60 uddybende spørgsmål til Sander – også bag lukkede døre.

Med den udmelding overrasker partiet igen. Første gang var i januar, hvor partiets indgriben reddede en status quo på universiteternes finanslov.

Universiteter skal danse efter erhvervslivets pibe

Det er præsterne i Dansk Folkeparti – Søren Krarup og Jesper Langballe - som har forhandlet for partiet. Og de er ikke bare kritiske over for den lukkede procedure, men også over for indholdet i Sanders forslag:

”Vi er meget kritiske over for indholdet. Kort sagt så skete der efter ’68 en voldtægt af universiteterne, hvor nymarkxister trak universiteterne i en venstreorienteret retning. Nu er det modsat: Sanders forslag har som sigte at knytte universitetsforskning

og erhvervsliv sammen og det på en måde, hvor erhvervslivet har fat i den lange ende. Det er voldtægt af universitetets ide. Markeds-tænkning er helt fremmed for et universitet, hvor man uheldet skal søge sammenhænge og sandheden”, siger Krarup.

SF: Sanders "one-size -model"

At DF har trukket sig som støtteparti for Sander, sætter ministeren i en kattepine, for nu kan han ikke true Socialdemokratiet, de radikale og SF med, at hvis de ikke vil være med, så bruger han bare DFs stemmer.

Men omvendt sætter det også forhandlingspartierne i en klemme, for nu skal de fremvise synlige resultater, dvs. fremtvinge væsentlige korrektioner i Sanders udspil.

SFs nye universitetspolitiske ordfører **Morten Homann** forklarer, at det forekommer som om, at videnskabsministeren har fået et meget snævert mandat fra regeringstoppen til at forhandle. Og så kommer han ikke med nye penge til sektoren. Derfor er det svært at se åbninger i forhandlingerne:

SF har trukket sig ud af forhandlingerne:

”Sander står på en one-size -model uden fleksibilitet og valgmuligheder. Derimod mener vi, at universitetet er en vidensinstitution, der ikke kan drives som et privat firma. En sådan institution er dybt afhængig af de ansattes og studenternes engagement. Derfor er det vigtigt, at man har en struktur og en ledelse, som sikrer legitimiteten”, forklarer Homann (SF).

SF stiller samtidig krav om en økonomisk flerårs-aftale

jØ

Nyt Geocenter: Samarbejde 4
Ikke afgørende om det kaldes grundforskning eller anvendt forskning. Bare det er af høj kvalitet, lyder fællessangen

Uafhængig sektorforskning 6
- men spørgsmålet lyder hvordan i mange af de høringsvar, som nu vurderes i et embedsmandsudvalg

TEMA: Sanders universitetsreform

Værdig til tillid og penge 8
Videnskabsministeren er under pres - og det samme er universitetsrektorer, som heller ikke er helt enige
AKTUEL BAGGRUND

Mudret forslag 10
- vurderer organisationseksperter, som også spørger om universiteternes krise virkelig er så stor, at det retfærdiggør en så rabiat reform

Usikkerhed på DTU 12
Hvordan går det egentlig på DTU, hvor politikerne har fået deres universitetsreform? En miljørapport fra DTU

Sanders image og offentlighed 14
FORSKERforum går bag om pressens behandling af forskningens minister - og om ministerens behandling af pressen

Tavse universitetsfolk 19
Fordi den postmoderne attitude er trængt dybt ind i livsnerven på den akademiske kultur, forklarer idehistoriker i INTERVIEW

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lisbeth Arboe Jakobsen, Jordbrugsak.
Lars K. Nielsen, Farmaceutforeningen
Mariann Chriel, Dyr lægeforeningen

Journalist Lise Penter Madsen
Red. sek. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline:

22. oktober 2002

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:

Datagraf

Foto: Søren Hartvig

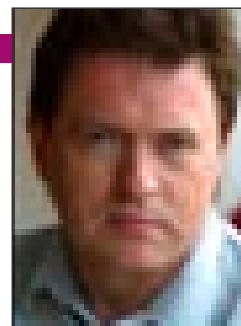
(hvor ikke andre er anført).

For- og bagsidefotos

Scanpix Nordfoto

LEDER

Tillid er godt – men kontrol er bedre

Frihed med ansvar” er overskriften for Videnskabsministeriets seneste udspil (fra 29/8 se www.forskeren.dk) til en universitetsreform. Som titel lyder det meget lovende, men ved gennemlæsning af forslaget må vi konstatere, at ord kan betyde noget meget forskelligt.

Indledningsvis må vi konstatere, at det er et dramatisk udspil, som virkelig bryder med universitetstraditionerne siden 1479. Vi mangler dog fortsat en klar melding om, hvad udspillet er et svar på? Hvad er det ministeriet mener, at det nuværende universitetsmiljø ikke er i stand til at honorere?

Det bedste bud på, hvad reformforslaget er et svar på, er den politisk selvskabte mistillid til det universitetssystemet som har verseret de sidste 20 år. Det er umiddelbart også den bedste baggrund at læse forslaget på.

For det første etableres en meget **vertikal ledelsesstruktur**, hvor det øverste led er en bestyrelse med eksternt flertal og eksternt formand. På denne baggrund bliver der skabt et selvstændiggjort ledelsesforum, hvis idegrundlag mildt sagt er uklart, men ministeriet har selvfølgelig fået skabt et brohoved direkte på de enkelte institutioner, som man selvstændigt kan forhandle udviklingskontrakter med. Ledelsen anskues som havende henholdsvis forgyldte job, som kan søges og kedelige job, som man kan blive udpeget til. En i sig selv ganske afslørende mangel på viden om, hvor vigtigt det er, at miljøerne selv har adgang til at vælge de bedst egnede og dermed sikre dynamikken. Ligeledes er det meget vanskeligt at se, hvorledes man vil love sig til en sådan struktur.

Der lægges endvidere op til “rationalisering” af ledelsesmodellen, idet **forsknings- og undervisningsplanlægning slås sammen i en organisme**. Hermed fjernes den dynamik, der ellers har fungeret mellem forsknings- og undervisningsmiljøerne. I stedet kan man forestille sig, at forholdsvis få vil komme til at bestemme, hvilke uddannelser, der skal etableres i fremtiden og langt hen uden hensyn til arbejdsmarkedsbehov eller studenterønsker.

For det andet lægger reformforslaget op til, at **ansættelserne kan være permanente**. Herved risikerer man i langt højere grad end med det nuværende kollegiale system, at en bestemt politik eller admi-

nistrationsform skævvrider den faglige udvikling.

For det tredje lægges der op til en **ny komponent/forpligtigelse i universiteternes opgaveportefølje: Vidensudveksling og viden- og teknologioverførsel** til det omgivende samfund, herunder erhvervslivet. Kortsigtet anvendelsesorientering skal være et mål i sig selv for universiteterne. Det er et klart brud med den hidtidige arbejdsdeling mellem universiteternes grundforskningsorienterede arbejde og f.eks. forskerparker eller de tidligere højskoler mere anvendelsesorienterede forskning. Men det skal vel ses i sammenhæng med den meget specielle opfattelse af forskningsfrihed, som den eksternt dominerende bestyrelse definerer og som indskrives i de udviklingskontrakter, som Sander efterfølgende skal godkende. Altså ikke mere frihed, men mere kontrol f.eks. i form af direkte anvendelsesorientering.

I reformforslaget lægges der også op til andre **kontrollforanstaltninger** både når det drejer sig om forskning og undervisning. Som allerede nævnt kan universitetets ledelse fastlægge forskningsfelter, der skal forskes i. Hertil kommer, at der ønskes kvantitative forskningsindikatorer og benchmarking af forskningsaktiviteterne. På undervisnings-siden skal der bl.a. nedsættes evalueringspaneler osv.

Forskning på universiteterne kræver en langsigtet strategi og økonomisk stabilitet. Finanslovsforhandlingerne bliver sikkert igen en gyser for univitetssområdet! Og kan man forestille sig, at en snæver vertikal, honorar-dyr, kommandoorienteret ledelsesmodel skal “sælges” til universiteterne for en klatskilling?

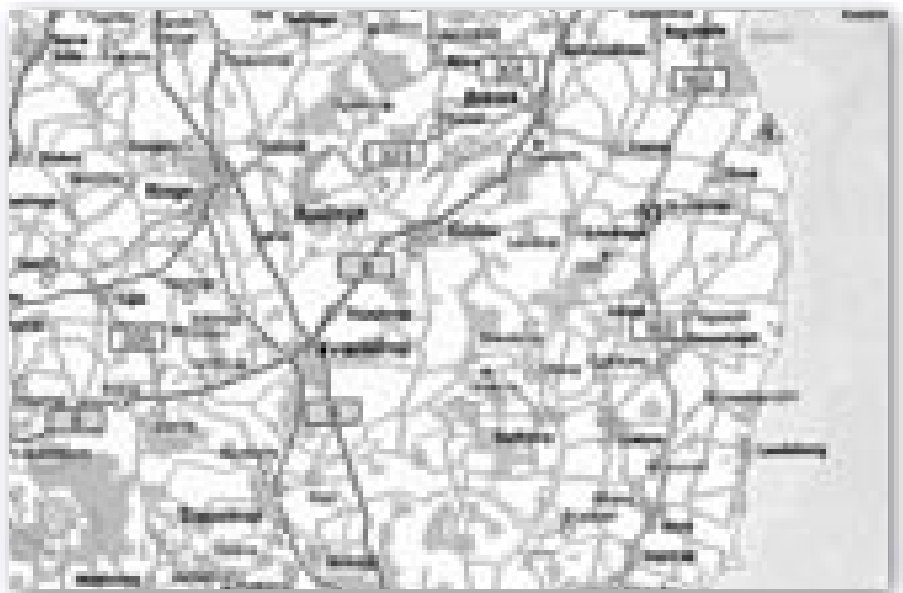
Alene bestyrelseshonorarer og tillæg til ansatte ledere som omtales i forslaget kan sikkert snildt sluge et beløb svarende til de 123 mill. kr. der netop er tilbageført til universitetsområdet i forhold til det oprindelige finanslovsforslag.

Det forekommer besynderligt, at der lægges mere vægt på kontrol end frihed, når gælder universiteternes fremtid - ikke mindst i betragtning af, at det er velkendt, at vidensorganisationer skal have sit mandat nedefra og ikke oppefra.

Forskningen bliver ikke mere fri med dette forslag - tværtimod!

Geodætisk forskning uden hjemsted

Planer om, at Kort & Matrikelstyrelsens forskning skal indlemmes i det nye Geocenter, erfarer FORSKERforum

Kort & Matrikelstyrelsen (KMS) har været den hårdest ramte sektorinstitution, hvad angår fyringer. Mange er allerede fyret som konsekvens af finanslov 2002, og netop i disse dage bliver op mod 32 personer afskediget. Samlet set er der fyret 100 afskedigelser og samlet set, ved naturlig afgang m.m. bliver årsværksrammen reduceret med 28 procent.

Der hersker således stor usikkerhed om, hvad der skal ske med KMS. I rapporten om sektorforskningen foreslog Danmarks Forskningsråd, at der for KMS' vedkommende bør ske en adskillelse af forskningen fra de administrative funktioner, således at KMS fremstår som en "ren" administrativ styrelse. Det bifalder man i Miljøministeriet, som KMS hører under.

Hvis forskningen hos KMS skal have ny 'ejer' eller partner ville en løsningsmodel være at indlemme den i Geocenter (se s. 6) og lade den blive underlagt GEUS, der også hører under Miljøministeriet.

Det er sådan set også planen, erfarer FORSKERforum fra en højtstående kilde. Men hverken hos GEUS eller KMS er man bekendte med konkrete flytteplaner. Der er da også mange ubesvarede spørgsmål: *Hvor mange KMS-folk skal flytte med, hvilke forskningsopgaver skal de beskæftige sig med, og hvordan bliver de økonomiske rammer?*

Adskil forskning og administration
Vicedirektør i KMS, Birgit Thuesen er principielt enig i, at det kan være hensigtsmæssigt at adskille forskningen fra

de administrative funktioner:

"Men endnu er der ikke taget stilling til, hvilke funktioner og hvor mange mennesker, det i givet fald vil komme til at dreje sig om. Det vigtige er, at man både her og i Miljøministeriet er enige om, at det er vigtigt at bevare geodæsen og seismologien som vigtige forskningsområder."

De centrale forskningsområder – netop geodæsen og seismologien – i KMS er ikke større end, at de i al væsentlighed varetages af 13 forskere og seniorforskere.

"Hvis man nøjes med at flytte vores kerneforskere, er vi urolige for, at vi vil få svært ved at kunne opretholde en sektorforskning, der tjener til løsning af praktiske opgaver. Hvis samfundet skal have optimal glæde af vores forskning, er det efter vores opfattelse vigtigt, at den fortsætter i en konstruktion, der også omfatter ph.d.-studerende og medarbejdere, der i det daglige virke er direkte involverede i forskningsarbejdet og forskningsrelaterede projekter. Dvs. bl.a. landinspektører, landmålingsteknikere og udviklere," fortæller **Simon Ekholm**, fællestillidsmand på KMS.

Det vil efter forskernes vurdering omfatte en samlet gruppe på mellem 30 og 50 mennesker. Men kan GEUS overhovedet tage imod så mange?

"GEUS har endnu ikke været inddraget i drøftelserne omkring KMS-forskerens fremtid, og der er ikke truffet nogen beslutning," svarer **Johnny Fredericia**, vicedirektør i GEUS og medlem af chefkollegiet i Geocenter. "Skulle KMS

og Miljøministeriet ønske det, er GEUS åben for tanken, men rammerne skal først afklares, herunder de økonomiske og lokalemæssige rammer, den faglige afgrænsning og dermed også gruppens størrelse".

Forsvinder i mængden

KMS-forskerne frygter, at deres forskning vil forsvinde i mængden, hvis kun kerneforskere bliver indlemmet i GEUS/Geocenter.

"Vi tror, at det vil blive svært at opretholde forskningsområdet og udvikle det. Vi risikerer nemt at området og bemandingen kommer under en kritisk masse, hvor det ikke længere er levedygtigt, simpelthen fordi vi hverken vil kunne fastholde eller rekruttere dygtige forskere i en for sårbar konstruktion," siger Simon Ekholm.

Johnny Fredericia tror ikke, KMS-forskningens kerneområder ville blive 'væk' i Geocenter: KMS' forskningsområde er lille, men alle er interesserede i at bevare det. Han ser Geocenter som et center, hvor der er plads til mange grupper, og hvor profileringen ikke sker alene på et enkelt felt. "Nye forskningsresultater vil opstå på tværs af traditionelle fagdiscipliner og i en sammenhængende geovidenskabelig indsats."

lpm

Geocenter: Samarbejde, samarbejde

Fem selvstændige geovidenskabelige institutioner er rykket sammen i Geocenter København, der blev indviet 16. september. Samarbejdet forventes at give en bedre udnyttelse af ressourcerne og dermed et samlet set større fagligt udbytte.

Alt skal være på tværs! Forskerne skal samarbejde på tværs af fag, og forskningsrådene skal være færre i antal men til gengæld tværgående. Mens nogle frygter, at 'på tværs' fører til opløsning, forventer andre at 'på tværs' giver et kvalitetsmæssigt løft for samtlige discipliner. Det sidste er tilfældet for partnerne i Geocenter København, der endelig er blevet en realitet.

Endelig - fordi ønsket om et center, der samler en række af geovidenskaberne, blev formuleret første gang i 1960'erne. Det skulle dog blive 1996, før der - på baggrund af en tværministeriel betænkning i 1995 - blev givet grønt lys til projektet.

Centret blev så indviet mandag 16. september på adressen Øster Voldgade 10 og omfatter de fem selvstændige institutioner: Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS), Dansk Lithosfærecenter (DLC), de geologiske og geografiske institutter ved Københavns Universitet (KU) samt Geologisk Museum (KU), der dog bliver liggende på Øster Voldgade 5-7, hvor museet har haft til huse siden 1893.

Formålet med Geocenter er at skabe et center for geovidenskabelig forskning, undervisning, rådgivning og formidling på højt internationalt niveau, og partnerne er allerede i fuld gang med at forfølge de oplagte muligheder, centret giver. En forskerskole er allerede en realitet, der er ansøgt om bevillinger til to yderligere, og ideerne til nye uddannelser, der kan trække på samtlige centrets kompetencer, er begyndt at forme sig.

Skal tiltrække udenlandske forskere

Det ligger i de geovidenskabelige fags natur, at man samarbejder på tværs. Det har man altid gjort, når man var i felten.

"Men at vores institutioner nu også fysisk har hjemme under samme tag giver en langt bedre udnyttelse af faciliteterne. Vi får en opkvalificering af, at ressourcerne er samlet, og selvom vi i forvejen har samarbejdet, forventer vi os et meget større fagligt udbytte nu," siger dekan ved Det naturvidenskabelige Fakultet, **Henrik Jeppesen**. "De studerende vil få stor glæde af den samlede ekspertise, og på det videnskabelige plan vil alene det, at forskerne kan møde hinanden på gangene

og holde frokost sammen, give en masse input," siger han.

Ved indvielsen af Geocenter fremhævede Henrik Jeppesen ligesom de øvrige talere, at oprettelsen af centret er baseret på parternes eget ønske.

"Sammen spænder vi vidt og klarer os bedre end hver for sig" sagde formand for chefkollegiet og administrerende direktør ved sektorforskningsinstitutionen GEUS, **Martin Ghisler**. "Samfundet får mere tilbage, og desuden bliver vi mere synlige i det internationale geovidenskabelige miljø."

Ikke mindst sidstnævnte er en vigtig pointe for Geocenters partnere, der håber, at centret vil tiltrække ikke bare danske forskere men også udenlandske. Alt i alt er det håbet, at centret vil være med til at styrke de geologiske og geografiske uddannelser og dermed også den geovidenskabelige forskning. Dvs. forskning, der er rettet mod forståelsen af jordens opbygning og historie, kontinenternes drift, vulkaner og råstof- og vandressourcer.

Model for mobilitet

Foruden Martin Ghisler og Henrik Jeppesen talte også videnskabsminister Helge Sander, rektor ved KU, Linda Nielsen samt Miljøministeriets departementschef Leo Larsen ved indvielsen. Alle var de enige om, at centret er en bragende god idé, hvilket blev understreget af knald og fyrværkeri fra den til lejligheden byggede model af en vulkan.

Helge Sander benyttede noget af sin taletid til at fremhæve sin udlægning af regeringens finanslovsforslag og til at gentage sit ønske om et fleksibelt universitet med en "styrket universitetsledelse, der skal have handlefrihed uden statslig detailstyring" samt sit ønske om en sektorforskning, der skal tætte på universitetet.

"Samspillet med andre fremmer at viden omsættes til værdi," sagde han bl.a. og påpegede, at Geocenter er et eksempel på, at det kan lade sig gøre at skabe mobilitet og udveksling.

Et forhold også rektor **Linda Nielsen** kom ind på med et lidt andet ordvalg. Hendes slutreplik, der blev leveret ned til den ministerielle stolerække, lød:

"Vi, universitetet, vil så gerne samarbejde med folk udefra."

Grundforskning

Forskningens overskrift uden betydning fra den nye institution. Man er ikke

"Her vil man ikke skelne mellem anvendt forskning eller grundforskning," sagde Miljøministeriets departementschef **Leo Larsen** ved indvielsen af Geocenter. "Der er kun én type forskning, der skal kendetegne det færdige produkt: Høj kvalitet. Det er det, der er afgørende".

Skal man ikke skelne mellem, om midlerne bliver brugt til grundforskning eller anvendt forskning?

"Institutionerne er selvstændige. Det er svært at bestemme, hvad universiteterne skal forske i," svarer departementschefen.

Det er dog muligt gennem det politiske system at styre forskningen?

"Ja, men nok kan jeg bestille forskningsopgaver, men jeg kan ikke bestille resultaterne. Forskernes opgave er - uanset om de bedriver grundforskning eller anvendt forskning - at sørge for en høj kvalitet", slutter Leo Larsen.

Men heller ikke dekanen vil foretage en grænsedragning:

"Vi skelner heller ikke mellem grundforskning og anvendt forskning," siger Henrik Jeppesen. "Det kan godt være, at der er nogen, der indgår et samarbejde

eller anvendt forskning

Det afgørende er, at forskningen er af høj kvalitet, lyder det i fællessangen bekymret for grundforskningens skæbne, når alt kommer i samme ramme:

om en forskning, der er anvendelsesorienteret. Omvendt kan sektorforskerne indgå i et samarbejde med universitetsforskere. Vi er ikke det mindste bekymrede for grundforskningen. Vi har universitetsloven, og GEUS har deres opgaver. Geocenter drejer sig om at have et fundament for at bedrive god forskning.”

Undervisningsforpligtelse til sektorforskningen

Mens Miljøministeriets departementschef ikke mener, at man skal hænge sig i karakteren af den forskning, der bliver bedrevet – bare den har kvalitet – så mener han til gengæld, at der ikke bør kunne bevilges ”én offentlig krone” til forskning uden undervisningsforpligtelse. Og det er ikke nok med vejledning af specialestuderende og ph.d.-studerende.

”Det er ikke hensigtsmæssigt, at sektorforskningen ikke bidrager med undervisning i de bredere fora,” siger han.

Hertil siger vicedirektøren i GEUS og medlem af chefkollegiet i Geocentret:

”Det er vigtigt at Universitetets ansvar for undervisningen fastholdes, men når

det er sagt, er der en indlysende gevinst for uddannelserne ved at sektorforskningens viden og erfaring fra den anvendelsesorienterede forskning udnyttes. Jeg håber det udvalgsarbejde om emnet, som Danmarks Forskningsråd har anbefalet, bliver igangsat, således at finansiering og forpligtelser bliver klare”, siger **Johnny Fredericia**, der kun har lovord for fortiden og fremtiden:

”I Geocentret er vi allerede nået langt på uddannelsesområdet – hidtil med tyngdepunkter på kandidat og ph.d. uddannelserne – men med en grøde af idéer til nye uddannelsesinitiativ. I det hele taget er der en begejstring over, at det vækstlag, samarbejdet i Geocenter baserer sig på, nu endelig kan omsættes i dagligdagen. Gennem sammenlægnings-processen er der opstået nye initiativer, som vi har udviklet. Parterne udgør to forskellige kulturer, men samarbejdet har været hjulpet godt på vej af, at vi har indgået et lystægteskab og ikke et tvangsægteskab.”

lpm

Partnere i Geocenter København

Geocenter København er et forpligtende samarbejde mellem følgende fem selvstændige institutioner: Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS), en sektorforskningsinstitution i Miljøministeriet.

Dansk Lithosfærecenter (DLC), et center finansieret af Danmarks Grundforskningsfond og administrativt placeret i GEUS. Geologisk Institut ved Københavns Universitet under Undervisningsministeriet.

Geografisk Institut ved Københavns Universitet under Undervisningsministeriet.

Geologisk Museum ved Københavns Universitet under Undervisningsministeriet.

Geocentret omfatter samlet ca. 550 medarbejdere og ca. 1000 studerende på bachelor- og kandidatuddannelsen samt 75-100 ph.d.-studerende.

www.geocenter.dk

Forbrugerrådet: Uafhængig sektorforskning

- spørgsmålet er bare hvordan? Videnskabsministeriet har fået mange bud i høringssvar

Forbrugerrådet kan ikke støtte Danmarks Forskningsråds anbefaling om at udskille sektorforsknings-institutioner fra deres politiske styring, for derigennem at sikre en politisk uafhængig forskning: "Sektorforskningsinstitutionerne er jo netop karakteriseret ved at løse og forske i opgaver, som hverken universiteter eller erhverv dækker, og som det enkelte ressortministerium har en interesse i og behov for med henblik på bl.a. at kunne varetage et ordentligt myndighedsberedskab og -rådgivning", noterer Forbrugerrådet.

Embedsmandsoplæg på vej

I maj kom rapporten om sektorforskningen, og denne indstillede, at Statens Byggeforskningsinstitut, Kort- og Matrikelstyrelsen og Analyseinstitut for Forskning bør nedlægges. Om andre sektorforskningsinstitutioner blev det foreslået, at der kunne ske omstruktureringer eller frigørelse af basismidler.

For nogle politikere var rapporten givetvis en skuffelse, for der blev ikke fundet nogen overflødig forskningsaktivitet - nye "frie midler", som kunne overføres til andre formål. At det dog fortsat er regeringens ambition fremgår af kommissoriet for en tværministeriel embedsmandsgruppe, som for tiden arbejder på at følge op på Danmarks Forskningsråds rapport.

Arbejdsgruppen skal udarbejde "tværgående principper" som skal beskrive retningslinierne for den fremtidige arbejdsdeling mellem sektorforskningen og den øvrige forskning i såvel den offentlige som den private sektor. Og så skal den altså samtidig beskrive perspektiverne i at overflytte midler fra sektorforskningsområdet til "den frie forskning".

I Videnskabsministeriet afdratificerer **kontorchef Merete Reuss**, medlem af arbejdsgruppen:

"Ministrene har bedt om et oplæg til den ramme for, hvordan den videre opfølgning kan foregå. Det er et almindeligt embedsmandsarbejde, der nok ser på enkelte anbefalinger, men ikke går specifikt ind i analyse af de enkelte institutioner, som er omtalt i rapporten ..."

Oplægget vil ligge færdigt omkring 1. oktober. Herefter skal en række faglige udvalg gennemgå de enkelte ministerområder i efteråret 2002, hvorefter regeringen får en endelig rapport om området.

Danmarks Forskningsråds (DFr) rapport fremhæver, at af hensyn til forskningens kvalitet og uafhængighed bør sektorforskningen udføres af institutioner med uafhængige bestyrelser, og institutionerne bør ikke være organisatorisk integreret i et ministerium, fordi de hermed er underlagt en for forskningen uhensigtsmæssig politisk /administrativ styring.

Forbrugerrådet har på linie med mange andre parter kommenteret DFr's rapport fra maj måned. Mange gør det afventende, fordi det er uvist, hvad politikerne egentlig vil.

Styring: Uafhængigt af ressortministeriet?

Forbrugerrådet slår med sit synspunkt her ned i en grundlæggende uenighed om betydningen af uafhængighed af sektorministerier. Det er rådets synspunkt, at en sektorforskningsinstitution netop er karakteriseret ved at løse og forske i opgaver, som hverken universiteter eller erhverv dækker. Og som samfundet - og det enkelte sektorministerium - har en bredere interesse i for at kunne varetage et "ordentligt myndighedsberedskab og rådgivning". Der skal kunne trækkes på ekspertise inden for meget kort tid og i tæt samarbejde mellem de to instanser. Forbrugerrådet kan som konsekvens heraf for eksempel ikke støtte en udskillelse af Institut for Fødevarer og Ernæring (IFE) fra Fødevarerministeriet.

Ikke overraskende er det også **Fødevarerministeriets synspunkt**. Det fremhæver, at ministeriet skal kunne trække direkte på de relevante forskningskompetencer uden forsinkende mellemlid. Man modsætter sig ikke bestyrelser under forudsætning af, at ministeriet kan trække på direkte forskningskompetencer, at direktøren i akutte situationer sikres den nødvendige handlefrihed, samt at ministeriet har indflydelse på omdisponering af ressourcerne.

Forbrugerrådet modsiges af flere andre høringssvar, som peger på, at der bør skelnes skarpt mellem opgavestyring og resultater. En bestyrelse kan sikre rammerne, mens metoderne og resultaterne er uafhængige. Derfor er det vigtigt med en stærk og uafhængig ledelse, understreger for eksempel høringssvaret fra **DMs afdeling for forskningsinstitutionens ansatte (afd. III)**.

Økonomi: Frygt for udtynding

I en del høringssvar udtrykkes der frygt for forskningsudtynding.

Sektorforskningens direktørkoll-

Niels Elers Koch, formand for SEDIRK

gium (SEDIRK) siger det på den måde, at der allerede er sket en indirekte overflytning af basismidler til universiteterne via finanslovene, hvor sektorforskningen har måttet spare voldsomt, mens universiteterne opretholder status quo. Besparelserne er på 5-40 pct. i sektorforskningen. Samtidig peges der på, at langt de fleste sektorinstitutioner har en mindre basisfinansiering via finansloven end de 60 pct. som blev anbefalet af forskningskommissionen sidste år.

Frygt for udpining formuleres meget kontant i **ACs høringssvar**: "... at den såkaldte 'frigørelse af basismidler' i realiteten er en sproglig omskrivning af, at en række sektorforskningsinstitutioner fratages midler". AC påpeger, at en stor nedgang i basismidler er problematisk, også selv om der kompenseres ved en forøgelse af de eksterne midler. En lille andel basismidler kan indebære en langsom "udpining af kernen i den enkelte institutions forskning, og for det andet kan den - hvis en større andel af de eksterne midler er private - indebære en uhensigtsmæssig commercialisering af sektorforskningen".

ATV: Privatisering

Et modsat synspunkt fremføres af den privatfinansierede lobbyorganisation

Sektorforskningens finanslove

En gennemgang af ministeriernes finanslov for forskningen viser fald over stort set hele linien

Akademiet for de Tekniske Videnskaber, som bebrejder DFr's rapport som en væsentlig mangel, at de private virksomheders forskning ikke inddrages tilstrækkeligt i analysen: Der foregår en række produktions-, rådgivnings-, udviklings-, overvågnings- og forskningsaktiviteter i sektorforskningsinstitutioner, som med fordel kunne varetages af private virksomheder. Licitationer var en metode, men dele af sektorforskningen kunne også sælges til private.

Privatisering og anbefalinger af mere åben konkurrence modsiges til gengæld af Forbrugerrådet: Konkurrence er fint, men det er gået for vidt inden for forskningsområdet.

Dels anvendes der alt for mange ressourcer på at skrive, søge og administrere projektmidler.

Dels er der i dag et gennemgående krav om samfinansiering af projekter mellem forskning og erhverv. Det betyder reelt, at det i meget høj grad er den forskning, der nyder erhvervens interesse, som fremmes i den nuværende struktur. Det kan både være et generelt problem for kravet om uafhængig forskning, men især for sektorforskningen kan det gå ud over beredskabet til at sikre "en kritisk masse".

Bidrag til undervisningen

Mange høringsvar bakker op om, at sektorforskningen i højere grad skal bidrage til undervisningen på universiteterne m.m.

Universiteterne understreger dog, at det er universiteterne, der har ansvaret.

Rektorkollegiet mangler dog en præcisering af de forskellige principper for sektorforskningens medvirken.

Hvad angår finansiering foreslår AUs **naturvidenskabelige fakultet** en model, hvor sektorinstitutionerne simpelthen pålægges at bidrage til undervisning og vejledning med en passende andel af deres årsværk fra stambevillingen.

Aalborg universitet påpeger endelig, at der er en modsigelse i, at man vil sende flere studerende til sektorforskningen, når de tekniske og naturvidenskabelige fag mangler studerende.

jø

Se høringsvar:

- Folketingets Forskningsudvalg bilag 343
- www.videnskabsministeriet.dk
nyheder d. 4. september

Sektorforskningen har måttet spare voldsomt som følge af regeringens finanslove fra 2002 og frem. Besparelserne er på 5-40 pct. i sektorforskningen. Samtidig peges der på, at langt de fleste sektorinstitutioner har en mindre basisfinansiering via finansloven end de 60 pct. som blev anbefalet af Forskningskommissionen sidste år.

Tallene bekræftes i Analyseinstitut for Forsknings gennemgang, der dog fortæller om betydelige forskelle mellem de enkelte ministerier.

Sektorforskningsinstitutionerne præsenteres for den laveste vækst af alle forskningens hovedsektorer, på 2,4 pct. fra 2002-2003, mens gennemsnittet er 6,3 pct.

Ser man på udviklingen i fireårsperioden 2002-2006 (budgetoverslagsårene) bliver dette endnu mere markant. Det er især Miljøministeriet (DMU) og GEUS med et fald på 40 mio. kr.) og Fødevarerministeriet (Danmarks Jordbrugsforskning og Fødevarerdirektoratet med et fald på 25 mio.), men også RISØ (15 mio. kr.).

Forskelle mellem ministerierne

Ses der på forskellen mellem i fireårsperiodens finanslove 2002-2006 præsterer **Undervisningsministeriet** det relativt største fald på 17 pct, svarende til 70 mio. kr. fordi midlerne til forsøgsprojekter inden for især erhvervsrettede uddannelser beskæres.

Fødevarerministeriet må imødesee et fald på ca. 80 mio.kr. svarende til 10 pct. af deres forskningsbudget og heraf skyldes halvdelen et fald i bevillingerne til projekter vedrørende innovation, forskning og udvikling af fødevarer.

Videnskabsministeriet har et mindre fald end

gennemsnittet, nemlig 1,7 pct., men det svarer dog til en nedgang på over 100 mio. kr. Det er en lang række større merbevillinger og beskæringer, der giver dette nettoresultat. De store fald findes i anlægsbudgettet (210 mio.), i støtten til GTS'ere, centerkontrakte og innovationsmiljøer, i Forskeruddannelsesrådet (35 mio. kr.) Omvendt tilføres der især flere midler til forskningsrådene (240 mio.) samt til DTU og DPU (253 mio. kr.).

Kulturministeriet skulle holde status quo.

Erhvervspolitisk besparelse på GTS

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd peger i sin analyse af finansloven på, at der sker en nedskæring i erhvervstilskuddene på ca. 350 mio. kr. fra 2002 til 2003. Det rammer bl.a. tilskud til GTS (Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter) og centerkontrakter med ca. 76 mio. kr.

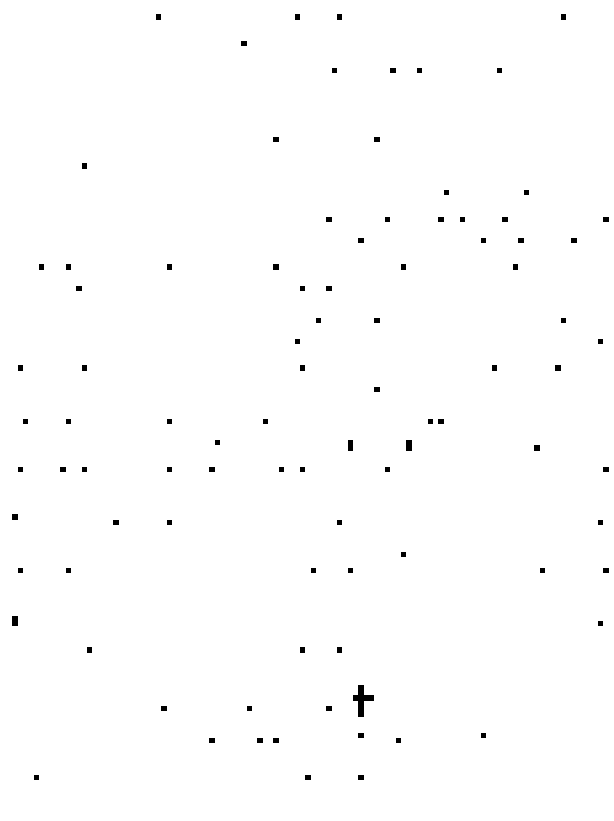
GTS-institutterne arbejder med teknologioverførelse m.m. i praksis fra forskning til erhvervsliv. Besparelsen er interessant, hvis den ses i relation til, at videnskabsminister Sanders reformudspil for universiteterne taler om, at disse som en ny opgave skal have "videns- og teknologioverførelse"...

Peter S. Mortensen: Finanslovsforslag 2003s bevillinger og budgetoverslag 2004-06 vedrørende forskning og udvikling (AFSK notat 2002/5)

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd: FFL 2003: Forskning og udvikling (notat af 16. Sept.)

Annonce:

Legatbøllger 2003

Værdig til tillid og penge

Universiteterne ser spændt til, mens politikerne forhandler universitetsreform

Minister Sander vil gerne have gjort sin universitetsreform færdig inden midten af oktober, så han har ro til finanslovs-slagsmålet. Dette kræver, at der ikke er for stor uro om forslaget, og han har derfor lukket forhandlingerne inde på Christiansborg. Og måske af samme grund holder universiteternes rektorer sig også tilbage.

Tre rektorer – Københavns, Århus' og RUCs – var hurtigt ude med harske kommentarer til udspillet. Men herefter har der været relativt tyst med kritiske kommentarer. Flere rektorer afkræfter dog formodninger om, at den lavere profil skyldes, at ministeriet har sendt "hold-kæft- penge" i spil. Ministeriet frigav nemlig overraskende de 123 mio. kroner, som regeringens FL skar af universiteternes bevillinger i 2003 og som oprindeligt var reserveret til en ministeriel styringspulje.

Rektorer: Indsigelser på flere niveauer

"Vi har protesteret mod det principielle i forslaget – det har vi altså gjort løbende og senest i sidste uge over for embedsmænd i ministeriet ...", forklarer rektorkollegiets formand (indtil 1.okt.) **Henrik Toft Jensen**.

Rektorerne konkrete indvendinger mod reformforslaget har på det seneste rettet sig mod de såkaldte "landsdækkende uddannelsesudvalg": "Vi har taget stærkt afstand fra den del af reformen. Når det så er gjort, kan vi gå i gang med det øvrige", forklarer Toft Jensen om taktikken.

Mens flere rektorer over for FORSKERforum afviser en sammenkædning af lav profil og penge, så udtrykker de dog sympati for, at det ekstraordinært er lykkedes Sander at få Finansministeriets til at acceptere frigivelsen af pengene. Som det eneste ministerium har Sander fået lov af finansminister Thor Pedersen til at frigive penge, som ellers var afsat til regeringens højprofilerede fornyelsesplan.

At gøre sig fortjent til tillid og penge

Rektorerne udtrykker samtidig tilbageholdenhed, idet det ikke er hensigtsmæssigt at "provokere" politikerne i denne fase med følsomme politiske forhandlinger. Såvel regeringspolitikere som socialdemokrater har længe markeret, at universiteterne må vise sig værdige til politikernes og erhvervslivets "tillid". Dermed kan universiteterne gøre sig fortjent til større bevillinger, som på forhåbet efterbevilling kan falde i de kommende finanslovsforhandlinger.

Det er en afgørende psykologisk faktor i relationen mellem universiteter og poli-

KUs rektor Linda Nielsen er nyvalgt formand for Rektorkollegiet. Hun er straks sat under pres...

tikere i denne situation, hvor universiteternes økonomi er meget presset, og selv små bidrag på fx 123 mio. kroner har stor betydning.

Hold-kæft-penge på DTU i 2000

Bag rektorerne afventende strategi ligger en forhåbning om, at politikerne må leverer deres del af varen: Flere penge og friere rammer. Og der ligger også her en grund til afventning, idet det forlyder, at regeringen vil afslutte finanslovsforhandlingerne omkring 1. november, og så må der ikke være for meget uro omkring universiteterne ...

"Hvis jeg var rektor

"Hvis jeg havde min daglige gang på universitetet ville jeg huske på det faktum, at pengetræer er sjældne. Og at midlerne til forskning og undervisning tages fra den fælles kasse hvorfra alle andre samfunds- og velfærdsopgaver også skal finansieres ...

Hvis jeg var rektor, ville jeg også anerkende, at de mere end tre milliarder kroner som den nuværende regering vil investere i forskning og innovation, i første omgang skal gå til at fylde bevillingskrateret fra de seneste finanslove".

Sander i replik til Linda Nielsen

Rektorerne afviser dog, at de er udsat for pression, som det skete da forskningsminister Weiss og departementschef Knud Larsen brugte "hold-kæft-penge" som pressionsmiddel, da DTU i efteråret 2000 accepterede at ændre i sin struktur. Hvis DTU "frivilligt" gik med på nye styrelsesformer med bestyrelse, udpegede

ledere osv. så ville belønningen være, at DTU fik mere fordelagtige økonomiske vilkår og friere dispositionsrammer. Som bekendt har DTU fået en bestyrelse, en stærk rektor og udpegede ledere, men nogle vil nok spørge om belønningen så også er udløst. Aktuelle nedskæringer og fyringsrunder på DTU indikerer, at økonomien ikke er blevet meget bedre.

Rektorkollegiet splittet

Når universitetsrektorerne har opført sig relativt tilbageholdende med at kritisere Sanders radikale forslag ligger der også, at universiteterne ikke er enige. Universiteternes indspil til en reform afslører, at der er uenighed mellem de 11 rektorer i Rektorkollegiet. Groft sagt er skillelinien mellem 4 fler-fakultære institutioner (KU, AU, RUC og AUC) på den ene side og så de øvrige på den anden.

De 4 "gamle" universiteter er fler-fakultære med en bred faglig vifte og grundforskning.

De øvrige (ekskl. SUC i Odense) er kendetegnet ved en mere mono-fakultær og enstrenget struktur og ved en faglighed, som er mere erhvervsrettet. For dem fremstår en DTU-struktur med stærk ledelse og styring ikke i direkte modsætning til deres opgaver. Nogle af dem ser tilmed frem til, at deres økonomiske vilkår og administrative friheder bliver bedre.

Men uenigheden har betydet en mere afdæmpet reaktion fra Rektorkollegiet. Og da kollegiets netop afgående formand Henrik Toft Jensen og den nye (pr. 1.10) Linda Nielsen begge stammer fra de 4 kritiske, har disse måtte lægge bånd på sig selv i processen.

jø

Humanist: Sander nedlægger universitetet...

Set ud fra en humanistisk forskers betingelser er Sanders reformforslag helt umuligt, vurderer idehistoriker

”Sander taler om den største reform siden 1479 og taget på ordet har han sandelig ret. Han vil have et enstrengt topstyre, vil ophæve selvstyret og forskningsfriheden – og nedlægger dermed det frie universitet”, konstaterer lektor **Dorthe Jørgensen**. Hun er lektor i idehistorie og har set på Sanders udspil i en humanists perspektiv.

Ifølge Sanders reform skal universiteterne have ”viden- og teknologioverførelse til det omgivende samfund” som et af deres formål, bestyrelsen skal udvælge ”strategiske satsningsområder, som skal defineres ovenfra og kanaliseres nedad i en enstrengt model”:

”Det er en *instrumentalisering* af universitetet og dets forskning, og selv om ministeren taler om ”frihed”, så er selve strukturen fyldt med centralisering og kontrol. Hensigten er tydeligvis at få mere ’anvendt forskning’. Den frihed som bliver tilbage til den enkelte forsker begrænser sig til f.eks. valg af metode, mens den overordnede ramme for, hvad der overhovedet kan og må forskes i, vil være defineret ovenfra”, mener lektoren.

Vidensfabrik

Den instrumentelle hensigt reducerer forskningen til en vidensfabrik, som er meget fremmed for humaniora.

”Det problematiske bliver tydeligt, når der skal formuleres udviklingskontrakter, som måske passer i forhold til en erhvervsrettet og eksperimentel praksis, men den er ualmindelig uheldig for humaniora. Indbegrebet af humanistisk forskning er den rendyrkede tænkning – filosofien – og i den kan man ikke styre forskningen ud fra instrumentelle og nytteorienterede mål og succeskriterier. Her må ’*tankens frihed*’ i absolut forstand nødvendigvis herske. En humanistisk forsker vil ikke kunne fungere inden for rammerne af den quasi-naturvidenskabelige (eksperimentelle) praksis, der er lagt op til”, siger Jørgensen.

Når Sanders reformforslag er pakket ind i retorik om frihed, kan det skyldes, at dets dybtgående indgreb i forskningsverdenen strider mod liberal ideologi, forklarer idehistorikeren.

Halvstuderede røvere

Modulopbygningen er et andet eksempel på en struktur, som er fremmed for humaniora: Sander foreslår modulopbyggede bacheloruddannelser, der efterfølgende giver de studerende valgmuligheder mellem flere relevante kandidatoverbygninger.

”Det vil give mange halvstuderede røvere. Uddannelserne vil blive en slags

aftenskole-kurser, hvor man kan blive kandidat i et fag efter kun halvandet års studier inden for faget. Modulopbygningen tilskynder, at de studerende shopper rundt. Og det siger sig selv, at det ikke fremmer den intellektuelle fordybelse eller progression i forløbet – som Bologna- og Prag-deklarationerne kræver”, forudser Dorthe Jørgensen. Hun mener, at det vil forstærke en tendens, der findes hos nogle – dog langt fra alle – studerende til at være en slags turister på universitetet:

”Disse studerende søger derhen, hvor det er nemmest og mest underholdende. De nærer en uvilje mod at træffe valg, forpligte sig og vise ansvarlighed. De kommer kun til halvdelen af et kursus, de læser ikke de baggrundstekster som bliver gennemgået og de påtager sig ikke forpligtelsen til at holde oplæg. Med Sanders reformforslag bliver det ligefrem legitimt for disse studerende at tilrettelægge deres studium efter egen smag, ikke efter faglig nødvendighed. Det fremmer opportunismen – ikke fordybelsen”.

jø

FORSKERforum offentliggjorde Sanders hemmelige plan: www.forskeren.dk

I begyndelsen af september afslørede Politiken, at videnskabsminister Helge Sander havde udarbejdet et hemmeligt notat om en universitetsreform, som folketingets partier skulle forhandle ud fra. I de følgende dage begyndte notatet at cirkulere og blev dermed kendt i en bredere kreds.

Derfor valgte ministeriet at udsende det til de 11 rektorer, hvorefter FORSKERforum anmodede derfor om aktsindsigt med henvisning til, at dokumentet var oversendt fra en myndighed

til en anden (jf. offentlighedsloven). Ministeriet nægtede imidlertid aktsindsigt med henvisning til, at der var tale om fortroligt ”lovforberedende arbejde” (jf. offentlighedsloven).

Herefter valgte FORSKERforum at offentliggøre dokumentet på hjemmesiden: www.forskeren.dk.

Begrundelsen for at offentliggøre dokumentet var, at det er vitalt for universiteterne og for en demokratisk offentlig debat.

Videnskabsminister Sander har lovet

åbenhed og dialog. Men debatten om *indholdet* har været meget sparsom al den tid der har manglet et konkret udspil fra ministeren. Igennem hele forsommeren beholdt han sig til, at han ville offentliggøre et universitetsudspil i august. Det gjorde han ikke. Derimod lukker Sander processen med det hemmelige dokument, som forbeholdes et lukket forhandlingsforløb mellem folketingets partier - udenom offentligheden.

jø

Organisationseksperter: Mudret forslag

FORSKERforum har bedt om tre organisationsforskere om at bedømme Sanders udspil til universitetsreform

Organisations-eksperter giver ikke Sanders reformudspil mange positive ord med på vejen. Igennem hele forslaget er der et skisma mellem principper og praksis, fx mellem åbenhed og frihed på den ene side og et bureaukrati og kontrol på den anden.

”Man tænker meget hierarkisk og byzantisk. Forslaget består ikke ’organigram-testen’: Lav en tegning af, hvordan det ser ud. Det kan man ikke uden en masse forklaringer. Nogle organer er obligatoriske, andre frivillige. Nogle er udpegede, andre indstillede. Og så videre”, siger **Hanne Foss Hansen fra KU**.

”Det er et forunderligt forhandlingsudspil. Det indeholder alt godt fra havet: En masse generelle betragtninger og lige så mange detaljer”, konstaterer **Peter Lotz fra HH-København**.

Som Nordisk Fjer

”Videnskabsministeren proklamerer, at han vil lave den største reform siden KUs oprettelse i 1479. Det gør han ved at ændre universitetet fra at være selvforvaltet til at være firmabaseret. Men man må spørge, hvor i den succesfulde del af det private erhvervsliv findes en sådan struktur? Den var der i Nordisk Fjer, men ellers er det en outdated virksomhedstænkning”, konstaterer Foss Hansen. ”I et moderne firma har man et tværgående element og et team-element. Hvis man vil åbne universiteterne op og lave vidensudveksling, så skulle man åbne op i bunden, ikke styre fra toppen”

I stedet for at fortæbe sig i at opstille strukturer skulle politikerne i stedet lægge vægt på at fremme processer: Hvilke ledelseskompetencer er der brug for, hvor meget betyder personlig gennemslagskraft, vægten på det kommunikative aspekter osv.

Foss Hansen nævner ansættelsesbekendtgørelsen som noget, der er glemt i det samme skisma: ”Politikerne vil have åbenhed og faglighed i beslutninger og ansættelser. Men så må de ændre den ansættelsesbekendtgørelse, som har etableret en lukket procedure. Tidligere var offentlighed om fagbedømmelser en krumtap for at sikre kvalitet i systemet, men den er sat ud af funktion, fordi de stærke ledere skal have mulighed for at disponere”.

Præget af modsætninger

”Uigenomtænkt og usammenhængende. Det vil ikke kunne fungere fornuftigt - og vel at mærke vil det ikke sikre fornyelse af forskning og uddannelse”, vurderer **Peter Kragh Jespersen fra Aalborgs**

Institut for Økonomi, Politik & Forvaltning:

”Udspillet er præget af en modsætning mellem at give større selvstændighed til konkurrerende universiteter ledet af bestyrelser på den ene side, og så at indføre større ministerstyring på den anden! Det er mest åbenbart i forslaget om de landsdækkende uddannelsesudvalg, som i fremtiden skal vurdere, hvilke uddannelser der skal ligge hvor samt hvilke, der skal flyttes eller nedlægges. Og det skal alt sammen godkendes i ministeriet til sidst. Det er en drastisk ændring fra i dag, hvor universiteterne selv styrer og lever i sund konkurrence om uddannelsesprofilen”.

”Hermed bliver bestyrelseskonstruktionen inkonsekvent, for når man vil indføre magtfulde og fagkyndige bestyrelser, havde det været logisk, om bestyrelserne havde fået kompetence til at fastlægge universitetets strategier. I stedet videreføres kontraktforholdet til Videnskabsministeriet gennem udviklingskontrakter, som man udtrykkeligt ønsker at bruge som et eksternt styringsredskab ...”

Eksperterne:

Er universiteternes krise så stor?

De tre eksperter - som FORSKERforum har bedt om at forholde sig til Sanders udspil - har svært ved at se, at universitetet er i en krise, der retfærdiggør et så hierarkisk og autoritært krisemanagement, som Sander foreslår. Den ideelle styreform for universiteterne er den, som kommer nedefra. Medarbejderne skal have tillid til deres ledere og til, at der konstant foregår en åben vidensudveksling og diskussion om strategi og prioriteringer.

Eksperterne har forståelse for, at der i nødsituationer kan være behov for, at organisationer udsættes for meget radikale forandringer i en periode. Det skete fx på RUC med det eksterne rektorat i halvfjerdsene, fordi staten oplevede, at det interne styre ikke magtede opgaven.

”Det er meget følsomt stof: Måske havde det pædagogiske område så store omstillingsproblemer i brudfladen mellem Danmarks Lærerhøjskole og det nye universitet, at det retfærdiggjorde et særstyre i en periode? Og måske havde DTU lignende problemer, så det retfærdiggjorde et særstyre her? Det har jeg ikke indsigt til at vide. Men det er forkert at trække de krisesyntomer ned over universitetssektoren som helhed”, siger Peter Lotz.

Nyt formål

Sanders reformudspil tilføjer en ny komponent til universiteternes opgaver. Udover forskning og forskningsbaseret uddannelse, så skal man også bedrive ”vidensudveksling og viden- og teknologi-overførsel til det omgivende samfund, herunder erhvervslivet”.

Peter Lotz mener, at det er utrolig positivt, at politikerne tager diskussionen om formålsparagraffen. Men det er umådelig uklart, hvad den nye komponent indebærer: ”Det efterlader universitetet i en meget uheldig situation, hvis det ikke er veldefineret, hvad universitetet skal. Så kan politikerne, ministeriet og universitetet skændes om, hvorvidt universitetet har levet op til formålsparagraffen eller ej”. Han kunne som minimum godt tænke sig, at det præciseres, at vidensudveksling skal ske på baggrund af universitetets forskning.

Lotz påpeger samtidig, at det er et teknisk problem, hvordan aktiviteter defineret som vidensudveksling skal finansieres? I dag er det sådan, at forskning og undervisning finansieres hver for sig som to hovedaktiviteter, og Lotz foretrækker egentlig, at vidensudveksling får sin egen konto, for at beskytte den traditionelle nysgerrighedsdrevne forskning (grundforskningen): ”Hvis ’vidensudveksling’ skal til at diktere universitetets forskning, kan det have meget uheldige konsekvenser for grundforskningen”.

Formål og resultatkontrakter

Formålsparagraffen kommer til at danne rammen for de efterfølgende udviklingskontrakter: ”For min skyld burde de udvikles til at være resultatkontrakter for at signalere gensidighed. De skal være forpligtende for både universitet og stat. For staten skal de forpligte til at udløse midler på samme måde som uddannelsesstaksametrene gør det i dag. Hvis den aftalte vare bliver leveret, så falder der betaling. Og omvendt.”

Betalingsredskabet er utrolig stærkt. Men det betyder så også, at det skal aftales, hvad universiteterne skal præstere:

”Bolden er på politikernes bane, for de har muligheden for at stille krav, fordi de ejer, betaler og regulerer sektoren. Deres vigtigste styringsredskab er kontrakterne. Så det kan jo ikke nytte noget, at politikerne er utilfredse med, hvad universitetet præsterer, og på den anden side ikke tør bruge de redskaber, de har”, siger Lotz. ”Politikerne må derfor stille krav, som kan operationaliseres. Men det skal gøres inden for fleksible rammer, så systemet ikke går til i detaljstyring og kontrol.

Bestyrelsen og lederne

Sanders reformforslag foreslår en bestyrelse med eksternt flertal, og hvor de eksterne tilmed vælger formanden.

Ingen af de tre eksperter er afvisende over for bestyrelsestanken. Eksterne medlemmer kan give et frugtbart input, men der stilles spørgsmålstegn ved værdien af, at de eksterne er i flertal, og alle peger på udpegningsmekanismen, som meget vigtig.

Foss Hansen: Legitimitet og personer

Erfaringerne med eksterne flertal er, at det kan udvikle sig i forskellige retninger: Den gunstige er, at de bliver socialiseret ind i det fælles arbejde for organisationen. Den konfliktfyldte er, at de eksterne optræder med sær-meninger.

”Bestyrelsens legitimitet vil være forbundet med udpegningsprocessen. Det er en utrolig personfølsom kultur. Man må derfor undgå en struktur, hvor det bliver parti- eller organisationsrepræsentanter”, siger lektor **Hanne Foss Hansen** fra KU-statskundskab. Et eksternt bestyrelsesflertal betyder en struktur, som er meget på afstand af kerne-aktiviteterne i organisationerne. Og det positive samspil med eksterne kan sagtens opnås ved, at bestyrelsen har et mindretal af eksterne repræsentanter, siger Hanne Foss Hansen.

Foss Hansen er bekymret for, at man tillægger bestyrelsen meget detaljeret ansvar for aktiviteterne. En bestyrelse bør ikke være arbejdende, men tænkes som en sparingspartner.

Lotz: Overadministration, kompetencestrid og ansvarsforflygtigelse

Peter Lotz fra Handelshøjskolen i København mener faktisk, at universitetet vil have glæde af en stærk bestyrelse i modsætning til i dag, hvor konsistorium er svagt og ikke altid god til at træffe beslutninger og prioritere. En bestyrelse kan derimod have gennemslagskraft.

”Men det skal ikke være en forkølet bestyrelse. Den skal bestå af markante personer, de allerbedste folk udefra og indefra, fx de bedste professorer”.

”Men Sanders (og mange andres) idé om eksternt flertal er en uigenomtænkt konstruktion, som risikerer at lande ud i *overadministration, kompetencestrid og ansvarsforflygtigelse*. Problemet er, at en eksternt domineret bestyrelse reelt kan blive ret svag. Hvis bestyrelsen ikke har den nødvendige ekspertise og autoritet til at træffe beslutninger i akademiske spørgsmål, så må den nøjes med at tage sig af markedsføring og bygningsmasse. I faglige spørgsmål må den forlade sig på rådgivning fra ’advisory boards’ eller institutledere, som hermed vil sidde med den reelle viden og magt”.

Det peger på fornuften i, at de interne forskere er stærkt repræsenteret, mener Lotz. Derfor er forslaget om et eksternt flertal måske ikke så heldigt. En videns- tung bestyrelse til nemlig også være attraktiv at deltage i for de eksterne, selv om disse ikke er flertallet. Lotz har over for Folketingets forskningsudvalg foreslået en konstruktion med fire eksterne, heriblandt formanden, fire VIP’ere, en TAP’er og to studerende. Hermed har ingen gruppe flertal.

Med en sådan bestyrelseskonstruktion har Lotz ikke problemer med at rektor (som gerne måtte være ekstern) udpeges af bestyrelsen. ”Det vil give en helt andendynamik i udpegningen. Det vil være utænkeligt, at et eventuelt internt flertal ville majorisere en kandidat igennem i en sådan bestyrelse. Og hvis de fire eksterne deltager i udpegningen, vil rektor få en utrolig legitimitet udadtil”.

Kragh Jespersen: Udpegning af vennerne

Peter Kragh Jespersen peger på et generelt problem i Sanders forslag til udpegningsmodel. Den træder sig selv over tærne med uklare og krydsende kompetencer. Der oprettes et antal nye råd, hvor det ikke er klart, hvem der får de afgørende kompetencer, konstaterer Kragh Jespersen. Han peger på ledelsesudpegning af de rådgivende organer som et alvorligt problem:

”Man kan ikke have et system, hvor man lader som om, man får faglig rådgivning og så selv udpeger dem, som skal give dem.

Akademiske råd skal fx være et udpeget organ, der skal rådgive den ansatte leder, men det er et alvorligt problem, at den ansatte leder skal udpege rådgiverne! Lederen kan udpege vennerne, og man får dermed et selvsupplerende system og deraf følgende traditionalisering”, siger Kragh Jespersen.

”Hvis man vil have reel faglig rådgivning, så må lederne også finde sig i at kunne få råd, som man ikke kan lide. Her er der brug for et helt andet spil i konstruktionen, hvor der kommer andre ’magtbalancer’ ind i systemet. Det der skaber dynamik er, at der er organer som afbalancerer og repræsenterer interesser – og modsætninger”

Dekoblinger som reaktion på stift system

Hanne Foss Hansen konkluderer: ”Det er et meget byzantinsk forslag med hierarkisk kassetænkning opad og nedad: Bestyrelse – rektor – dekan – institutleder. Det er en meget snæver form for ledelsestænkning med *del og hersk*. Reformforslaget bærer præg af, at der stort set ingen overvejelser er om tværgående ledelsesprocesser. Det er

Videnskabsminister Sanders reformudspil får ikke høje karakterer hos eksperterne

tænkt som en top-down –strategi, som står pænt på print, men som har en risiko for at etablere uformelle sammenhænge”.

Strukturen er ikke det vigtigste for, hvordan et universitet fungerer i praksis, det er de personer som udfylder det! Men strukturer og procedureregler osv. kan præge kulturen:

”Og pointen er, at der på universitetet og på de enkelte fag er en stærk kultur, som vil etablere nogle ’dekoblinger’: Når der for eksempel sættes en forskningsstrategi i værk, så etableres uformelle beslutningsstrukturer og aktiviteter. De menige får det til at se ud som om, at man følger strategien, men ved siden af forfølger man det, som fagligt set vurderes mest hensigtsmæssigt. Som man altid har gjort ...”

jø

Enstrenget struktur?

Sanders reformforslag er mest detaljeret på studieledelsen. Han foreslår en enstrenget struktur, hvor institutlederen er ansvarlig for såvel instituttets forskning som uddannelse, herunder budget og personale.

Den tostrengede model kritiseres for, at institutlederen og studielederen lander i kompetencestrid:

”Der er da en reel konflikt - groft sagt mellem forskning og undervisning - og den vil altid være der. Det er absurd at lade en enstrenget model foregive, at der ikke er konflikter. At nedtone konflikter vil dræbe noget af dynamikken i systemet ...”, mener **Peter Lotz**.

Lektor **Peter Kragh Jespersen**:

”Oplægget til den enstrengede struktur lægger op til traditionalisering a la det gamle professorvælde, fordi man lægger ansvaret for studierne ind under institutterne. I praksis er risikoen groft sagt, at man vil give stærke forskningsmiljøer en betydelig indflydelse over uddannelsernes indhold – hvor det er et dynamisk princip i det nuværende system, at studier og uddannelse ikke har ligget under den samme ledelse”.

Usikkerhed på DTU

Hvordan går det egentlig på DTU, hvor politikerne har fået deres universitetsreform? Hos de kritiske råder utryghed og usikkerhed, og de tør ikke udtale sig åbent. Det forstår rektor ikke, men han vil gerne stå ved, at der sker forandringer, som kan have personlige omkostninger

Helge Sander lover øgede bevillinger til forskning og uddannelse, hvis universiteterne vil være med til at indgå samarbejde med eksterne partnere. "Men vi har på DTU gjort det, som Sander ønsker med sin universitetsreform. Hvorfor har vi så ikke fået øgede bevillinger og hvorfor er vi nødt til at fyre folk?" spørger nogle af de ansatte på DTU. De henviser til, at DTU sidste år frivilligt gik med til at ændre på styrelsesstrukturen, sådan at der kom en ekstern bestyrelse, en udpeget rektor og udpegede institutledere i toppen af systemet. Til gengæld lovede politikerne, at DTU ville få bedre rammer og økonomi.

Forskerne har imidlertid svært ved at se, at politikerne har holdt deres løfte og er ikke så glade for deres arbejdsplads, som de har været. Foruden fyringer er der sket generelle nedskæringer; forskningsområder er blevet nedlagt m.m.

"Jeg vil virkelig anfægte, at her skulle være dårlig stemning," svarer rektor **Lars Pallesen**, da han får kritikken forelagt. "Vi har gennemført nogle ændringer, fordi vi er nødt til at tilrettelægge forskning og undervisning under hensyntagen til, at vi har et ansvar for, at studenterne skal have den rigtige undervisning dér, hvor de er, og ikke af hensyn til at hver eneste ansat skal føle, at det går lige som han eller hun vil. Den betragtning tror jeg, mange af DTUs 2000 ansatte er enige med mig i. Jeg oplever i hvert fald en stærk korpsånd," siger han.

Ingen vil citeres

De kritiske forskere på DTU ønsker ikke at udtale sig til referat.

"Og er det så underligt?" spørger **Inger Lise Gerhard Olsen**, som er fællestillidsmand og gerne vil kommentere stemningen. "Der er sket mange fyringer, nye er varslet, og alle har en stærk fornemmelse af, at der må komme flere."

De ansatte frygter, at hvis de stikker næsen frem, så risikerer de at være de første, der står for skud næste gang, der skal fyres. Hertil lyder rektor Pallesens kommentar: "Den frygt behøver folk ikke at have. Hvis alle var enige om alting, ville vi ikke opleve en udvikling," siger Lars Pallesen.

Men hvis de ansatte føler sig utrygge og ikke tør åbne munden, begrundet eller ej, så er det vel et problem, som ledelsen skal forholde sig til?

"Jeg kan ikke agere på rygter eller mennesker, der ikke vil stå frem. Jeg har sagt både til tillidsfolk og samarbejdsudvalg, at jeg altid gerne stiller op til et møde, hvis man oplever, at der er proble-

mer. Desuden kan enhver komme forbi mit kontor og tale med mig. Alle véd, at jeg er til stede hver dag. Jeg har dog ikke modtaget henvendelser, hverken fra tillidsfolk eller samarbejdsudvalg. Det må være fordi, der ingen væsentlige problemer er," siger rektoren.

Ingen er i tvivl om, at DTU har fået en meget magtfuld rektor. At han samtidig kan være meget kontant fik deltagerne i ACs universitetshøring et bevis på. Foreholdt at han meget handlekraftigt havde nedlagt et fagområde hvorefter institutlederen gik i protest, svarede Pallesen kort og godt: "Der var problemer. Så slog vi to fluer med et smæk".

Det kunne være, at folk lader sig skræmme af, at rektoren ikke lægger så fingrene imellem i sine udtalelser?

"Det kan godt være, jeg har et omdømme som værende meget direkte, men jeg tror snarere, det gør folk trygge ved mig end det modsatte. De skal ikke gå og tænke 'gad vide, hvad han mener', for det siger jeg sådan set", lyder hans egen vurdering.

Information

- når beslutninger er taget

Kritikerne af ledelsen på DTU klager over, at de ikke bliver informeret om vigtige dispositioner, før de er taget. En af de bestyrelsesbeslutninger, der får store konsekvenser for institutionen, er oprettelsen af "Rektors strategiske pulje", som skal sikre et økonomisk råderum til at foretage omstillinger, så institutionens

undervisning og forskning kan tilpasses de studerendes og udviklingens behov. Omstillingspuljen koster nedlæggelse af afdelinger og en årlig besparelse på 3,5 procent på alle institutter til og med 2004.

"Det er rigtigt, at ledelsen ikke forud for beslutningen hørte de ansatte i de pågældende afdelinger. Men du kan også regne ud, at lige meget hvor meget man lytter, så kommer de ikke til at gå glade ud af døren, medmindre de får penge tilbage. Og det får de ikke," siger Lars Pallesen.

"Vi kan ikke normere institutterne efter, hvor de studerende var for ti år siden. Vi er nødt til at flytte ressourcerne hen, hvor de er. Desuden sker der en faglig udvikling. Vi er nødt til at følge med der, hvor det sner inden for forskningen. For tiden er der fx meget fokus på bioinformatik og nanoteknologi."

Rammestyret efter mål og virkemidler

Hvordan de 3,5 procent skal spares, og hvordan man får luft til nye udgifter som fx tidsskrifthold, der tidligere lå som en service i DTUs Videncenter, er op til de enkelte institutledere.

Det er første gang, DTU prøver at decentralisere budgetteringen. Hen over sommeren har institutlederne gransket "mål og virkemidler", og i midten af september holdt rektor budgetmøder med samtlige institutledere.

"Det er en tidskrævende proces, men vi har valgt den form netop for at sikre en

DTU fyrer personale

- men er det lovligt at lave drypvise fyringer for at spare penge sammen i en rektorpulje, spørger IDA og DM

De faglige organisationer IDA og DM er ved at undersøge, om det er lovligt at opsig medarbejdere grundet i økonomien.

"For der er jo ikke tale om besparelser. Pengene kommer bare over i en anden kasse, nemlig rektors omstillingspulje, som skal bruges til andre formål" siger faglig konsulent i DM **Jens Vraa Jensen**.

Rektoren er derimod helt overbevist om, at fyringerne ikke er på kant med loven:

"Hvis organisationerne vil køre en sag, så gør det", siger **Lars Pallesen**. "Det er jo at vende problemet på hovedet. Vi er ansat for at uddanne unge mennesker - ikke for at hver eneste medarbejder skal være garanteret forsørgelse til pensionsalderen. Men tro ikke, vi synes, det er morsomt at skille os af med folk. Jeg er fuldstændig klar over, at det også indebærer menneskelige tragedier".

Rektor: Ikke den bombastiske metode

Pallesen vil ikke svare på, hvor mange fyringer, der bliver tale om:

"Hvis der er medarbejdere, der forventer, at et forskerjob er et 9-17 eller 9-14 job, så har jeg ikke noget imod at sige til dem, at så har de valgt det forkerte sted at arbejde

DTU-rektor Pallesen

"Det ved jeg ikke, og det vil aldrig blive kendt. Nogle institutter får lavet en aftrædelsesordning med ældre medarbejdere. Nogle frivilligt, andre opfordres. Nogle fratrædelse får slet ikke karakter af opsigelse, fordi vi går ind og hjælper med job uden for DTU."

Ville medarbejderne ikke blive bedre rustede til at klare fyringerne, hvis de ikke kom drypvist, og ledelsen gik ud og meddelte, at så og så mange forventer man at blive nødt til at afskedige?

"Vi går ikke ind for den bombastiske metode. Den er meget mere utryg. Det bliver så dramatisk. Vi vil hellere hjælpe folk individuelt. Jeg kan love dig, at vi afskediger medarbejdere så menneskeligt, som det er muligt. Det ville klæde tillidsfolkene at bevidne det," siger han.

Tillidsrepræsentanten vil medgive så meget, at ledelsen prøver at gøre processen lempelig.

Der røg den afspadseringsdag ...

Senest har ledelsen for eksempel opsagt en lokal aftale fra 1990, der sikrede forskerne en afspadseringsdag om måneden.

"Den blev lavet som kompensation for, at forskerne stillede sig til rådighed i 39 timer om ugen, selvom arbejdstiden på arbejdsmarkedet var sat ned til 37 timer om ugen", forklarer **Inger Lise Gerhard Olesen**. "Vi har fleksibel arbejdstid og bliver ikke kontrolleret. Ved at opsig afspadseringsaftalen, signalerer ledelsen en mistillid til sine medarbejdere.

Rektor Pallesen kalder afspadseringsdagen 'feriedag'.

"Et forskerjob er ikke at sammenligne med et såkaldt 'almindeligt' lønarbejde. Et forskerjob er et meget krævende men også givende job, hvor man har frihed til at tænke alternativt og stor mulighed for selv at tilrettelægge sin arbejdstid. Hvis der er medarbejdere, der forventer, at et forskerjob er et 9-17 eller 9-14 job, så har jeg ikke noget imod at sige til dem, at så har de valgt det forkerte sted at arbejde."

lpm

decentralisering og en individualisering. Det ville da være meget nemmere at praktisere den tidligere model, hvor der før hvert budgetår kom en central udmelding, som man så bare måtte forholde sig til. Det er nok mere objektivt, men det er ikke den måde, man udvikler en institution på. Og egentlig vil vi gerne have, at folk er en smule uenige om, hvor der skal sættes, for det er det, der bringer ideerne frem," siger Lars Pallesen.

Han mener, at budgetteringsprocessen foregår meget mere åbent end tidligere. I hvert fald er der mulighed for at diskutere budgettet på hvert enkelt institut.

Hvis de ansatte ikke føler, der er åbenhed, så er det institutledernes ansvar?

"Eller de pågældende ansatte har ikke ret, men har behov for sydebukke, fordi tingene ikke lige er gået, som de ønskede. Men selvfølgelig er det et ledelsesansvar at give god og reel information. Vi synes, vi gør det godt, men ønsker fortsat at forbedre os. Til det formål har vi oprettet en ny funktion og en leder heraf."

Hvis DTU skal kunne konkurrere med industrien om de bedste kræfter, og når lønnen og trykthed i ansættelsen ikke er særlig attraktiv, så må man vel tilbyde dem andre ting som fx. friere arbejdsvilkår og frihed til at forske i områder, der måske ikke pt. er hotte?

"Det har de også. Og vi har ikke problemer med at tiltrække dygtige folk", slutter Pallesen.

lpm

DTUs blad: Positivt indtryk

I DTUs blad Sletten (nr. 11) kunne man læse, at bestyrelsen for bladet havde udskiftet redaktøren og justeret avisens vedtægter og redaktionelle linie. Som det også fremgik af nr. 11 hedder det i de nye vedtægter bl.a. at avisen aktivt skal "medvirke til at tegne et realistisk og nuanceret billede af DTU og dermed bidrage til at give et positivt indtryk af universitetet." Betyder det, at der kun må komme positivnyheder på og ingen kritik?

"Nej", svarer **rektor Pallesen**. "Avisens artikler skal afspejle de ting, der sker på DTU, og det giver et positivt indtryk af institutionen, at de er beskrevet realistisk og nuanceret ..."

Sanders image og offentlighed

Sanders image og prøveballoner

- hører til videnskabsministerens redskaber, når offentligheden skal onduleres

Nogle forsknings-journalister – herunder FORSKERforums - fik røde ører den eftermiddag, hvor regeringens finanslov blev offentliggjort. Videnskabsminister Sander havde nemlig afholdt pressemøde om ministeriets finanslov kl. 13 – og man var gået glip af en historie.

En nærmere undersøgelse viste imidlertid, at de røde ører var uforskyldte. Journalisterne var slet ikke inviteret. Det var kun en udvalgt skare: "Som en særlig service over for medlemmerne af presesologen på Christiansborg, da de færreste af dem til daglig følger Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udviklingsressort", som *ministeriets informationschef* senere forklarede.

Man havde placeret pressemødet der, hvor der var størst chance for at få positiv presse. Ministeren for videnskab havde dermed ikke levet op til en "public-service" –forpligtelse om at betjene alle lige.

Sander er selv journalist og erfaren Folketingspolitiker, så han bifaldt formentlig helt selektionen af de fortravlede Christiansborg-journalister, fordi disse er adgangen til de landsdækkende medier. At de så ikke er sagkyndige, men har alt for travlt til at stille spørgsmål ud over de dagsordener, som ministeren præsenterede, er tilmed en fordel. For hermed undgik ministeren med særindbydelsen risikoen for at få en forudsigelig dårlig presse fra sagkyndige journalister, som kunne stille kritiske spørgsmål til ministeren.

For ministeren havde ikke meget at prale af: Udspillet til 2003-finanslov handler om, at universiteterne og forskningen skal spise af egen hale (se FORSKERforum 157, september).

Finanslov 2002: En fodfejl

Pressens hukommelse er desværre kort. Man skal såmænd bare tilbage til regeringens første finanslov i januar 2002 for at finde et lignende spil. Mellem regeringens tiltrædelse i november 2001 og januar 2002 havde journalisterne stillet sig tilfredse med at blive fodret med lunser af de nye tider – fx at forskningen skulle tilføres 400 mio. kr. Der var ingen, som stillede det nødvendige mods spørgsmål: *Er det nye penge eller bare en give-and-take?* (FORSKERforum 152 februar)

Da finanslovsudspillet så endelig kom, var de 400 mio. kr. skabt ved besparelser på de samme områder: Spis af egen hale.

Forskningens 2002-finanslov blev – hvis nogen har glemt det – reddet af en gammel TV-optagelse, hvor oppositiionspolitikeren Anders Fogh Rasmussen

lovede forbedringer på handelsskolerne, mens statsminister Rasmussens finanslov sparede 91 mio. kroner. Det klip blev vist i morgen-TV, og så var besparelsen pludselig "*en beklagelig svips*". Men når der nu var hul igennem grønthøstere, så fik det pludselig betydning, at erhvervslivet beklagede besparelser på forskningen; *Dansk Folkeparti* lugtede signaler og ville friholde universiteter, erhvervsskoler og handelsskoler.

Uden støttepartiets stemmer for besparelser ændrede regeringen signaler på et øjeblik: "Der er sket en politisk fodfejl. Det har aldrig været meningen at spare på uddannelserne", hed det pludselig – efter at regeringen havde messet det modsatte mantra i seks dage.

Ministrenes filtre og spindoktorer

Bag passiviteten lå, at det var lykkedes regeringens spindoktorer at få pressen til at acceptere, at hver eneste minister har fået indlagt et filter, når pressen ville tale med magtens mænd.

Når journalister vil interviewe videnskabsministeren, skal man anmelde sig hos ministeriets pressechef. FORSKERforum stod på den måde på ministerens balkort i tre måneder. Da det endelig lykkedes at komme igennem i slutningen af marts måned, var det til en bunkebriefing af fagbladsredaktører. Her causerede ministeren ubestemt – sekunderet af to embedsmænd – om behovet for ændringer af universiteterne. Når der blev stillet mere nærgående spørgsmål, kom der enten en teknisk redegørelse fra embedsmændene om, hvordan regelforholdene var, eller også henviste ministeren til, at der var tale om forslag, hvis videre skæbne afhang af dialog og politiske forhandlinger osv.

Hit-and-run –politik

Mens det har været svært at konfrontere Sander med kritiske spørgsmål, så er journalister vågnet op nogle dage, hvor især de store borgerlige dagblade Jyllands-Posten og Berlingske kunne løfte sløret for Sanders tanker og forslag.

At der er tale om *ondulering* af pressen viser sig bagefter for den del af (fag-)pressen, som følger op på dem. Så er det *bare-et-forslag, noget-som-skal-diskuteres-politisk, noget-der-skal-være-dialog-om* osv. Det er umuligt at få mere substans på historien, for hverken ministeren eller hans embedsmænd vil uddybe, hvad der sagligt set ligger bag. Der kan altså ikke bores dybere, og debatten kan dermed ikke kvalificeres. På den måde

fremstår Sanders forsider som flygtig hit-and-run - eller i bedste fald som "*prøveballon*" for ministerens initiativer (hvor langt kan jeg gå?).

Derfor har ministeren da også en meget dårlig debat-profil. Hans svar på kontante spørgsmål er overordnede og programatiske, afglidende og udskydende.

Positiv-historierne har for ministeren det primære formål at skabe et positivt og dynamisk image om ministeren: Han vil forny en støvet universitetsverden, styrke ledelse og beslutningskraft, knytte bånd til erhvervslivet og ikke mindst skaffe penge til dansk forskning.

Pressens problem

Pressen har dog også et alvorligt problem, når substansen viser sig at være luftig i disse positivhistorier. JP- og Berlingske-artiklerne er tilfredse med, at de har deres solonyhed.

Det ved spindoktorerne, og det benytter de sig af. Sådan gik det fx Berlingskes *positivnyhed*: "Forskning får tilført milliarder" fra juli, som efterfølgende viste sig at være en sandhed med store modifikationer. Det ved Berlingske godt, og her forsvarer man sig med, at det skam siden er berigtiget i avisen. Formelt er det rigtigt, for i sin foromtale af finanslov-2003 blev det fortalt, at universitetet ikke fik flere penge. Men det var ikke på forsiden, og ministeren var i øvrigt ikke konfronteret med fakta.

Ministeren og spindoktoren er godt hjulpet af, at pressen ikke har for vane at stille kritiske spørgsmål (fx *Hvor pengene skal komme fra? Hvorfor er den nuværende ledelse på universiteterne ikke god nok?*).

At den slags spørgsmål ikke stilles handler dels om det indlagte filter, hvor det er umuligt at stille kritiske spørgsmål til ministeren og hans system. Men det handler i endnu højere grad om ukritiske og dovne journalister, som lader sig nøje med den dagsorden, ministeren gerne vil have på.

Mandag Morgen: Regeringens masterplan

En gang imellem lykkes det dog for en kritisk og ihærdig journalist at slå hul i den glatte overflade. Som for eksempel da Ugebrevet Mandag Morgen kunne afsløre, at regeringen allerede i foråret – altså mens Sander var på sin "lytte-turne" - havde udarbejdet en hemmelig masterplan for en universitetsreform (MM 17. juni).

Ministeriet var klar over, at MM havde gang i en kritisk historie, for **journalist Jasper Steen Winkel** havde kontakt til såvel embedsmænd som til informationschefen. Ministeren kunne ikke deltage i direkte interviews, så journalisten tilkendegav, at så måtte han altså skrive historien uden ministerens kommentarer.

MM-historien kom til at hedde "Sander vil ikke slippe universiteterne fri", men inden den kom på gaden mandag d. 17. juni var den overhalet lørdagen forud af Jyllands-Postens positive historie: "Mere magt til universiteterne", der loftede sløret for videnskabsminister Sanders planer om oprettelse af universitetsfonde – en slags pengetank, som universiteterne selv skulle disponere over.

JPs historie overraskede Jasper Steen Winkel:

"Jeg undrede mig såre over fondsideen, for i min research gennem hele ugen var jeg ikke stødt på den tanke. Ingen af ministeriets centrale embedsmænd kunne således besvare mine spørgsmål om, hvilke frihedsgrader universiteterne ville få", husker journalisten, som blev overhalet af JPs historie:

"Jeg vil sige, at hvis man sidder som læser eller på en nyhedsredaktion, og man først læser Jyllands-Postens positive historie om lørdagen, så er det svært at tro på Mandag Morgens om mandagen. Derfor glædede det mig da også, at Politiken i dagene efter borede i fondshistorien ..."

Jyllands-Postens modhistorie: Fondene

På JP var det **journalist Lars Nørgaard Pedersen**, som interviewede Sander om fondsideen. Han havde ikke indtryk af, at ministeriet plantede en modhistorie til Mandag-Morgens, for parterne havde gennem nogen tid talt om et interview.

Men JP-journalisten husker, at der var et efterspil, hvor ministeriets pressechef varslede et dementi, fordi omtalen af fondsideen som "en slags pengetank, de selv disponerer over" var en forkert fortolkning af ministerens budskab. Dementiet blev dog aldrig til noget, da journalisten henviste til, at han havde Sanders udtalelser på bånd ...

En anden historie dementerede ministeriet dog. Det var da en Politiken-forside i maj kunne fortælle, at studier skulle samles, sådan at enkelte fag kun udbydes på et enkelt universitet. Den historie blev samme dag dementeret af ministeriet "Uddannelsesreform misforstået".

Den implicerede journalist vil ikke udtale sig om sagen, så det er uklart om

Sanders "lytteturne" bestod i 1-2 timers besøg på de enkelte universiteter. Her ses han sammen med rektor Sidenius på sin fem kvarter lange visit på Aarhus Universitet (foto: Andrej T. Erichsen).

det igen var ministeren som havde været lidt for *popkønt* til båndoptageren, eller om en redaktionssekretær på Politiken havde strammet historien en tak for meget.

Gatekeeping

Mens ingen er i tvivl om, at spindoktoriet har spillet en fremtrædende rolle for især statsministerens styring af den offentlige dagsorden, så stilles der spørgsmålstegn ved, om Videnskabsministeriets pressehåndtering egentlig er udtryk for *professionel spin* eller blot og bare beskyttelse af en usikker minister. Det er mere *gatekeeping end spinning*.

Nogle peger på, at Sander har ry for at være pragmatiker, og forskningsordførerne fra Folketingets partier roser ham da også for at have spillet på en oprigtig velvilje til at forliges i bred enighed – selv om ministeren har spillet meget bastant ud med sit hemmelige universitetsudspil.

Andre tilføjer til Sanders pragmatisme, at hans minister-portefølje er så bred, at han har valgt at fokusere på mest opportune dele: **IT- og erhvervspolitikken**.

Og så er der en tredje part, som simpelthen siger, at Sander er usikker. Derfor medbringer Sander ikke kun embedsmænd til politiske forhandlinger, men også når han skal interviewes af journalister. Hans faglige fundament er efter knap et års ministergerning stadig svagt. Han har ikke baggrund for at forstå denne komplicerede verden af faglighed, tradition og selvstyre. Den akademiske verden står ham simpelthen fjernt. IT og industrien er noget mere kontant at forholde sig til.

Derfor *hit-and-run* og den lave debatprofil. Med eller uden spindoktorer.

jo

Sanders presse og prøveballoner

- Som nytårsløfte luftede ministeren – som omtalt - den glade nyhed om 400 mio. kr. til forskningens finanslov i 2002.

- I marts varslede ministeren ideen om den største universitetsreform siden KU blev åbnet i 1479 (JP-forside d. 17. marts).

- I april 2002 interviewede Børsens Nyhedsmagasin ministeren, der optimistisk fortalte om alt det gode, som forskningen og universiteterne kunne forvente sig.

- 31. maj fortalte Politikens forside, at studier skal samles, sådan at enkelte fag kun udbydes på et enkelt universitet. Den historie blev samme dag dementeret af ministeriet "Uddannelsesreform misforstået".

- 15. juni kan Jyllands-Postens forside med ministeren som personlig kilde fortælle den positive historie om, at universiteterne får en friere økonomi: "Lige fra en friere økonomi – en slags pengetank, de selv disponerer over – til mere lempelige regler for overførsel af midler fra et år til et andet".

- Den 17. juni kan ugebrevet Mandag Morgen fortælle den kritiske baggrundshistorie om, at regeringens - mens videnskabsministeren har været på "lytteturne" på universiteterne - har haft en masterplan liggende med skelettet til regeringens universitetsreform: Der er tale om pseudo-selv-eje, og "Sander vil ikke slippe universiteterne fri". Sander ville ikke interviewes.

- 23. juni følger Politiken op på de åbenbare modsætninger i JP- og MM-historierne: "Reform med mislyde".

- I juli var ministeren på forsiden af Berlingske med den glade forventning: "Forskning får tilført milliarder".

Et svar: Apropos 'Kære Bengt-Åke' (FORSKERforum 157):

Det er måske nyttigt at gøre opmærksom på, at den artikel som forårsagede ovenstående brev fra Svend Hylleberg var et interview og ikke et læserbrev. Baggrunden for at FORSKERforum kontaktede mig var, at man på redaktionen havde hørt rygter om, at det gik særdeles godt for DRUID. Interviewet foregik iøvrigt i forlængelse af et offentligt møde i Folketinget, hvor jeg havde holdt et oplæg om forskningsevaluering. (Uden at referere til erfaringerne fra økonomievalueringen fra 1997. Jeg vil heller ikke yderligere kommentere den her - mine Kafka-agtige erfaringer herfra egner sig bedst til memoirformen).

Det er korrekt at interviewet var noget uklart hvad angår karakteren af DRUIDs præstationer. Man kan faktisk sige, at de blev noget underspillede i fremstillingen. Fakta er, at, hvis man går ind på LogEc database over (i princippet) samtlige økonomiske working paperserier i verden (http://logec.hhs.se/scripts/seriesstat.pl?topnum=25&seriestype=redif-paper&sortby=12d&.submit=New+List&.cgifield_s=citems&.cgifields=listall), finder man (dette er status fra den 17. September 2002), at DRUID working paper serien er placeret som nr. 23 i verden hvad angår det totale antal downloads - 9.291 gange har man rundt om i verden downloadet et paper fra denne serie i løbet af de seneste 12 månederne.

Dette skal ses på baggrund af, at de 22 working paper serier som ligger foran DRUID i denne ranking har mange årtier på nakken, medens DRUID blev etableret 1995. Det indikerer at DRUID på meget kort tid har evnet at etablere sig som et internationalt set synligt og respekteret forskningsmiljø. Det er, synes jeg, noget af en præstation!

Er det overhoved et relevant successkriterium at økonomer, forskere og andre rundt om i verden læser det, der bliver skrevet af økonomer i working papers? Som økonomer bør vi også formidle vores viden internationalt og til forskere indenfor tilgrænsende områder og til eksterne brugere af forskning.

Her tilbyder elektroniske working papers en ny og særdeles god form. De kan naturligvis ikke erstatte publicering i tidskrifter, men de kan ses som et væsentligt supplement hertil.

Økonomers forskningsstrategier vil afspejle forskellige prioriteringer af teori og praksis. Selv tilhører jeg dem som lægger stor vægt ved, at jeg i min forskning kan komme til at beskæftige mig med spørgsmål som opleves som væsentlige af ikke-økonomer og at bidrage til forståelsen af disse. Andre økonomer

mener, at det er mere væsentligt at få artikler publiceret i 'de rigtige tidskrifter' og lægger mindre vægt ved analysernes praktiske anvendelighed.

Et bekvemt standpunkt er at al 'god' forskning (oversat til al forskning som opnår publicering i prestigefyldte tidskrifter) før eller senere vil vise sin nytte. Det er imidlertid ikke noget som tyder på, at der er nogen sådan sammenhæng indenfor naturvidenskab og teknologi (se f.eks. Gittelman og Koguts fælles bidrag til DRUID sommerkonference 2002 - det kan downloades fra <http://www.druid.dk/druidlit.html?part=conf&request=OK&choice=s02&order=author>). Mine erfaringer fra OECD gav mig heller ikke indtryk af at det skulle gælde for økonomisk forskning. I DG-Enterprise i EU har jeg fornyligt hørt beklagelser af, at den mest etablerede økonomiske forskning i så ringe grad har nogle praktisk politiske implikationer.

Personlig synes jeg, at der i den danske økonomiverden bør være plads både for forskere som lægger hovedvægt ved relevans og forskere som lægger hovedvægt på prestigefyldt publicering (begge slags rummes iøvrigt indenfor DRUID og i Aalborg). I forskningsevalueringer bør der lægges vægt både på økonomierne kvalitetskriterier og på eksterne kriterier som har at gøre med forskningsresultaternes udbredelse, anvendelighed og impact.

PS: Til sidst et råd til redaktionen for Forskerforum. Skulle der i fremtiden komme breve adresseret til 'kære NN', som I gerne vil publicere i bladet, synes jeg, at I bør give NN en chance til at reagere i samme nummer. At lade personlige breve blive hængende i det offentlige rum uden svar i en hel måned er ikke rimeligt.

Prof. Bengt-Åke Lundvall - Aalborg,
den 18. September 2002

SVAR:

Generelt: Læserbreve optages i FOfo, når de vurderes at have aktuel eller principiel interesse i læserkredsen.

Det lyder besnærende og demokratisk, at FOfo skulle give mulighed for svar i samme nummer. Det kan der også være mulighed for, såfremt der stilles konkrete spørgsmål, som indbyder til kontante svar - og så vidt deadline giver mulighed herfor. Men at opstille et princip om svarmulighed, når nogle rammes af kommentarer kan have vidtrækkende konsekvenser. Så inddrages FOfo som opmand i en kontrovers mellem en eller måske endda flere aktører.

Kritik:

- og universitetslærerne får

"Nok diskuterer ACs forretningsudvalg og bestyrelse universitetspolitik, og nok er ACs ageren vel i det store hele et udtryk for, hvad flertallet her mener. Problemet er, at AC ikke informerer nedad eller diskuterer en sag, før toget er kørt..."

DMs formand Ingrid Stage er medlem af ACs bestyrelse og forretningsudvalg. Hun har internt i AC udtrykt kritik af ACs håndtering af universitetsområdet, og det står hun gerne frem med. Hun er enig i universitetsrådets kritik af, at ACs politiseren omkring universiteterne er for lukket og ude af trit med de menige universitetsmedlemmers interesser (se fx FORSKERforum 157: "Hvad har AC gang i?").

IDA's formand: Interesseafvejning

"Universitetslærernes interesser har en ret svær gang på jorden i AC. Det skyldes, at ACs medlemsorganisationer - ikke bare ACs top - primært ser på brede samfundspolitiske og aftagermæssige interesser, når de laver universitetspolitik. De adskiller det dermed fra universitetslærernes ansættelsesmæssige interesser, som får en meget lille plads selv om universitetslærernes medlemsorganisationer er medlemmer af AC ...", siger Ingrid Stage.

De store organisationer i AC er lægerne, ingeniørerne, djøf'erne m.fl. og som repræsentant for disse store grupper svarer **formanden for ingeniørerne i IDA, Per Ole Front:**

"Der kunne måske være en bedre dialog, men gruppen bliver ikke 'kørt over', for der tages hensyn og vi ved, hvad universitetslærerne står for. Det handler om at finde en balance, for jeg repræsenterer for eksempel 1200 universitetslærere og 40.000 andre ingeniører, og jeg skal også varetage de sidstes uddannelsesmæssige og aftagermæssige interesser i AC. Det er klart, at grupperne ikke altid har de samme interesser, men vi varetager også universitetslærernes løn- og ansættelsesmæssige interesser. Det kan ikke gøres på anden måde, og jeg synes, at det håndteres rimeligt fornuftigt", svarer Front, der ligesom Ingrid Stage er medlem af ACs forretningsudvalg.

ACs top kan agere i en bred gråzone

Ingrid Stage vil ikke sige, at AC-toppen handler *solo*, når man indgår i underhåndshandlinger. AC-toppen har blot fået en meget bred gråzone at agere i, og det er et repræsentativt problem: "Det AC melder ud er et sammensurium af, hvad der bredt sagt siges i forretningsudvalget. Nogle gange er det udtryk for et kompromis, andre gange er udmeldingen ikke

AC-toppen agerer i gråzone

en meget lille plads i AC, siger DMs formand, der selv er medlem af ACs bestyrelse ...

Ingrid Stage - formand for DM, medlem af ACs bestyrelse og ACs forretningsudvalg - er betænkelig ved ACs behandling af universitetsområdet.

diskuteret på forhånd, og nogle gange er de menige universitetslærere helt glemt”.

ACs top og sekretariat har i den forstand 'carte blanche' til at melde ud, som de gør. Det bliver nemlig også hele tiden understreget, at UFU (Uddannelses- og Forskningsudvalget i AC) ikke har selvstændig kompetence. Kompetencen ligger i forretningsudvalget.

”Og her er det *stort set* kun DM, der primært repræsenterer de universitetsansattes interesser”, konstaterer Stage med indirekte henvisning til de store ansættelsesområders dominans (DJØFs, ingeniørernes, lægernes m.fl.)

”AC ikke interesseret i medarbejderdemokrati”

Ingrid Stage er formand for UFU. Men dette udvalg har ringe status og betydning i AC:

”I praksis er det sådan, at UFUs behandling af relevante universitetspolitiske emner behandles sent. For det andet

er det min erfaring, at når UFU kommer med en indstilling, kan man ikke regne med, at forretningsudvalget indregner den. Det halter med at inddrage UFUs holdninger”, siger Ingrid Stage med henvisning til, at AC-forretningsudvalget domineres af andre grupper end universitetslærerne.

Ingrid Stage finder ACs lobbyvirksomhed problematisk, hvis der ikke er dækning i baglandet, og hvis man har ”glemt” at informere og inddrage baglandet heri:

”ACs udmeldinger må ideelt set være diskuteret og kendt i baglandet. Det er for eksempel dybt problematisk, når der ude i byen refereres fra ACs underhåndsfors handlinger, at AC ikke er interesseret i medarbejderdemokratiet på universitetet! Det gjorde mig noget paf, men det var jo svært at modsige, når jeg ikke kender ACs udmeldinger ...”

jø

AC: Fortroligt

AC ville ikke sende Sanders reformudspil ud til ACs udvalg for forskning og uddannelse

ACs politiske håndtering af universitetsområdet kritiseres og undrer universitetsfagforeningerne. Den seneste episode handler om, at AC ikke ville udlevere Sanders hemmelige reformpapir (se www.forskeren.dk) - selv om AC-toppen havde papiret, og selv om der var tale om et lukket mødeforum.

Bag historien lå, at Politiken i begyndelsen af september kunne afsløre detaljer fra et hemmeligt notat til en universitetsreform, som videnskabsministeren havde sendt i spil blandt folketingets partier. I løbet af den efterfølgende uge sivede dokumentets indhold til offentligheden, hvorfor ministeriet valgte at sende dette til de 11 universitetsrektorer.

I AC-systemet fik dokumentet imidlertid status som ikke-eksisterende, selv om AC-toppen faktisk havde det.

AC-direktøren:

Fortrolighed betyder fortrolighed

ACs udvalg for undervisning og forskning UFU - hvor bl.a. universitetslærerne deltager - var indkaldt til møde d. 17. september. Men AC sendte ikke Sanders reformforslag med ud som mødebilag.

Hvorfor var det ikke sendt ud, selv om det havde været omtalt i Politiken og i øvrigt cirkulerede i lukkede cirkler?

- lyder spørgsmålet til AC-direktør Martin Teilmann:

”AC er jo i kontakt med politikerne og embedsapparatet. Når vi får noget udleveret som 'fortroligt', så lever vi op til denne fortrolighed og holder det for os selv. Ellers lever vi jo ikke op til tilliden blandt forhandlingsparterne ...”

Betyder det, at AC havde fået oversendt dokumentet på linie med universitetsrektorerne, fordi AC opfattes som 'forhandlingspart'?

”Jeg har ingen kommentarer til, hvem vi har fået det oversendt af. Men det er ikke oversendt fra ministeriet”.

Men hvis AC har fået overgivet dokumentet som 'fortroligt', betyder det så, at det er forbeholdt ACs formand og ACs direktør?

”Nej, ACs forretningsudvalg har været fuldt orienteret”.

ACs forretningsudvalg - herunder fagforeningspolitikere - fik altså dokumentet?

”Det har jeg ingen kommentarer til”.

AC endte med at eftersende reformudspillet til udvalget, på opfordring af et udvalgsmedlem der gjorde opmærksom på, at det kunne hentes på FORSKERforums hjemmeside.

Uvisse AC-kommentarer

FORSKERforum ville gerne have udleveret kopi af ACs eventuelle kommentarer til Sanders reformudspil, som kan være sendt til ministeren eller til forskningsordførerne. Men Teilmann vil ikke oplyse, om der foreligger sådanne dokumenter:

”Det har jeg ikke lyst til at kommentere. Men vi er da løbende i kontakt med politikerne ...”.

Hertil siger medlem af ACs forretningsudvalg **Ingrid Stage**:

”Jeg var ikke til stede på sidste FU-møde, men jeg har ikke fantasi til at forestille mig, at AC har udarbejdet og sendt dokumenter ud af huset, som jeg ikke har set. Det vil jeg spørge til - og hvis det er tilfældet, vil jeg stille spørgsmål til den fremgangsmåde ...”

jø

Hvorfor protesterer

Videnskabsministeren vil ændre universiteterne radikalt, mens forskerverdenen ser tavst til. Hvorfor? Og har forskerne egentlig fortjent forskningsfrihed, når de ikke gider forsvare den?

Universitetsverdenen står måske midt i den mest radikale forandring i årtier, alt imens politikerne er i gang med at forhandle en universitetsreform. Reformens formål er at gøre op med selvstyret og erstatte dette med en hierarkisk og autoritær struktur.

Alligevel hører man kun få protester i offentligheden fra universitetsfolk. Det er, som om der har indfundet sig en kollektiv lammelse.

”Det er jo ikke, fordi der er kommet et egentligt ’kritikforbud’. Den nuværende universitetslov er jo sådan, at man ikke bliver straffet, hvis man fremfører kritik. Men der har bredt sig en passivitet, hvor der nok sidder mange menige rundt omkring i systemet, som er kritiske over for reformforslaget, men som bare håber, at der er andre, som vil protestere. Alle er vitterligt stressede og pressede, og mange føler ikke, at de har kræfterne til at stå frem. Nogle tør måske ikke. De yngste er sikkert også usikre over for spillereglerne og føler sig underlagt de fastansatte, som altså også tier”, lyder **idehistoriker Dorthe Jørgensen** seismografi på situationen.

Opgivenhed: Nytter det at blande sig i politik

”Der er selvfølgelig dem, som bare flyder med og som på en måde er lettede over, at der kommer nogle ledere, som tager beslutningerne for dem, og som i øvrigt giver dem mulighed for at trække sig tilbage til deres egne forskerceller og få fred til at passe deres faglighed. De går ud fra, at stramningerne ikke rammer dem – at deres nuværende betingelser bevares: *”Bare det holder min tid ud ...”*, siger lektoren, som tilføjer: ”Det er ikke en tilgivelig, men en forståelig passivitet, for det æder altså af tiden og kræfterne, hvis man hele tiden skal deltage i debat og i dialog og tage stilling”.

Men også blandt de mere kritiske spores en vis opgivenesshed: ”Hvis man skal stå frem, så skal der være udsigt til, at det nytter noget. Men der har bredt sig en følelse af, at det ikke kan betale sig at reagere; toget er kørt, der er andre som

bestemmer udviklingen hen over hovedet på mig, politikerne effektuerer deres reform, uanset hvad jeg eller vi gør og så videre...”

Der er dog enkelte, som engagerer sig i universitetspolitik og som tager leder- eller tillidsopgaver på sig: ”Mange af dem har dog også svært ved at gå op imod ’den store politik’, fordi de til daglig lever med at lave *’damage-control’*, dvs. minimere skaderne af de indgreb og besparelser, som bliver påført fra oven. For at kunne leve med deres rolle i systemet, så tager de ofte den teknokratiske politikens tankegang på sig i et forsøg på at have en smule herredømme over deres egen lille del af virkeligheden ...”

En pligt at engagere sig

Det er universitetslæreres forpligtelse at engagere sig i faget, i debatten om faget og i det at være intellektuel, mener Dorthe Jørgensen, som sidste år revsede de danske intellektuelle for deres passivitet.

Det er derfor også et problem, at universitetslærerne ikke tager sig selv mere alvorligt:

”Det er katastrofalt for universitetet, hvis dets ansatte ikke er i stand til at insistere på nødvendigheden af den frie tanke og den frie forskning. Dermed signalerer man, at man mangler faglig selvbevidsthed og stolthed, og så er man heller ikke i stand til at udvikle noget sådant hos de studerende. Men netop faglig selvbevidsthed og stolthed er nødvendig, for de ansatte og de studerende vil hele tiden møde et vist anti-intellektuelt pres fra omverdenen. Det er farligt, hvis de studerende tvivler på værdien af deres egne kompetencer, for så bliver de lette ofre for en eventuel instrumentalisering”.

Har forskerne fortjent frie rammer?

Hvis universitetslærerne ikke slås for frie rammer, har de så fortjent forskningsfriheden?

”Det vil jeg gerne omformulere til nogle andre spørgsmål: Kan man få udbytte af forskningsfriheden, hvis man ikke kender dens værdi? Endvidere er

det vel først, når man ved, hvad den er værd, at man kan se advarselslamperne lyse? Men når så man ser dem lyse, og man føler sig truet – bør det så ikke finde udtryk i protest og kritik?”, modspørger idehistorikeren for så straks at komme med et bekymret svar på en anden måde:

”Problemet er, hvis det manglende universitetspolitiske engagement indikerer spor af en allerede udbredt ufrihed også i forskningen. Man kan selvfølgelig ikke lave en direkte kobling, men hvis der i forskningen gør sig den samme – skal vi sige – forsigtighed eller træthed gældende, så er det virkelig bekymringsvækkende og truende for det frie universitets fremtid”.

Den postmoderne tidsånd

Uden at det er en undskyldning for passiviteten, så skriver idehistorikeren denne tilbage til 80’erne, hvor der skete en begyndende teknokratisering af politikken ude i samfundet og på universitetet.

Det er et generelt problem, at den såkaldte *postmoderne attitude* er trængt dybt ind i vores kultur, og altså også dybt ind i livsnerven på den akademiske kultur. I en kultur, der forstår sig selv som postmoderne, er de store fortællingers og de store sammenhænges tid forbi. De er erstattet af udskiftelige værdier og stilarter. Meget bliver attitude.

”I den i egne øjne postmoderne kultur er det derfor ikke smart at være engageret og kritisk. Det er mere fikst at påtage sig en distanceret og let ironisk attitude, hvis nogle formulerer en seriøs kritik eller et ærligt engagement. Man skal sige ja til det hele, fordi alt er lige godt. Det får som en fordømmende konsekvens, at hvis man engagerer sig kritisk og forholder sig til politiske emner, bliver man opfattet som gammeldags eller venstreorienteret nyliberale beskylder en for ’smagsdommeri’, og hvis man er ung, er man umoden, er man kvinde er man hysterisk, osv....”, lyder lektorens barske diagnose af den postmoderne tidsånd, som altså er med til at forklare, hvorfor mange holder sig tilbage fra at ytre sig åbent i offentligheden.

universitetsfolket ikke?

I dag er en stor del af universitetets lærere 50-55 år. Men passiviteten og den postmoderne attitude kan ikke uden videre gøres til ”’68’ernes skyld”, understreger Dorthe Jørgensen:

”Størstedelen af den humanistiske generation i den aldersgruppe var engagerede og aktive i deres fag og i ændringerne på universitetet. Men for nogle kan det kritiske engagement dengang måske have været *en stil* eller være gået over i at være *et mål i sig selv*. Viljen til saglig og konstruktiv kritik har måske ikke været lige rodfæstet i alle. For nogle har den måske mere været en maske eller en mode, som nemt kunne udskiftes. En kritisk stil blev udskiftet med en postmoderne”.

De intellektuelle og den åndelige provinsialisme

Idehistorikeren udgav i forsommeren bogen ”**Viden og visdom. Spørgsmålet om de intellektuelle**”. Den er en kritik af den postmoderne attitude:

”Den postmoderne tidsånd hænger sammen med egoisme og nyliberalisme. Den er udtryk for en teknokratisk aversion mod metafysik. I psykologisk form er der tale om modvilje mod det dybe engagement og kritik”.

I bogen omtaler hun ”en åndelig provinsialisme”, som har ramt vor kultur. Aktuelt bliver kritiske røster latterliggjort som ”klynk”, og eksperter bliver afvist som ”smagsdommere”. Enhver analyse, som sætter spørgsmålstegn ved den aktuelle virkelighed, bliver skingert forkastet. Og det er fordømmende, siger Dorthe Jørgensen, for der er noget mere ildevarslende bagved, nemlig en voksende uvidenhed og modvilje mod visdom. Enhver som forsøger at højne debat- eller vidensniveauet, støder hovedet mod et glasloft. Der er en mærkbar grænse for, hvilket videns- eller abstraktionsniveau en diskussion kan bevæge sig på.

Viden er ikke længere en dyd, og de intellektuelles problem er, at de ikke insisterer på, at den skal være det.

Denne kritik retter Dorthe Jørgensen nu også mod den passive universitetsverden.

Ikke kritik af personer, men af tænkemåde

Når Dorthe Jørgensen punker universitetsverdenen og dermed sine kolleger for passivitet kan det fremstå som frækt og modigt.

”Jeg opfatter det imidlertid som den intellektuelles forpligtelse ikke at lægge fingrene imellem i vurderingen af ens fag og dets rolle i samfundet. Det anser jeg ikke for at være specielt modigt. Jeg er dybt kritisk over for det, som jeg kalder den postmoderne attitude. Og jeg kan selvfølgelig ikke forsvare at kritisere det postmoderne i teorien for så bare at acceptere det i samfundet og universitetsverdenen”, svarer hun og tilføjer:

”I øvrigt kritiserer jeg jo ikke konkrete personer, men derimod en kultur og en tænkemåde. Man må kunne skelne imellem en sociologisk gruppe (f.eks. intellektuelle, teknokrater eller for den sags skyld kolleger) og så en bevidsthedsform. Det hører med til at kunne reflektere og diskutere noget på en intellektuel måde. Og det er forudsætningen for at kunne forholde sig sagligt til store problemer som f.eks. teknokratiseringen og postmoderniseringen af universitetet og af den åndelige side af vor kultur i det hele taget.”

jø

Dorthe Jørgensen: ”Viden og visdom. Spørgsmålet om de intellektuelle” (Det lille Forlag 2002)

“Liberalt talibanstyrer...

Først var videnskabsminister Sander tavs og lyttende, men pludselig i august trådte han i karakter med et bastant forslag, som chokerede universitetsverdenen

”Liberalt talibanstyrer ...” lød den umiddelbare reaktion fra en universitetsansat, da han havde studeret Sanders reformudspil. Kommentaren var givet ud fra princippet om, at *overdrivelse fremmer forståelsen*, men den var ikke rosende ment. Karakteristikken henviste dels til selve den hierarkiske og autoritære fundamentalisme i indholdet og dels til den måde, som Sander drev politik på.

Udspillet stod i kontrast til den videnskabsminister, som gennem hele forsommeren gjorde meget ud af at fremstå som ”lyttende” og ”dialogorienteret”. Men universitetsverdenen havde meget svært ved at se, at Sander havde været på ”lytteturne” på universiteterne.

Udspillet lignede til forveksling de ideer, som ministeren luftede kort efter sin tiltrædelse, og som ugebrevet Mandag Morgen i juni måned afslørede som regeringens skjulte masterplan for området. Det var ikke en blød rammelov, men den såkaldte DTU-model med tilføjelser: Et flertal af eksterne medlemmer i bestyrelser, en ekstern bestyrelsesformand, udpegede rektorer, dekaner og institutledere, centralistiske uddannelsesudvalg m.m.

Ministeren var *trådt i karakter*. Og vel var der meget overbud og folketings-taktik over det, og vel var det blot ”et forhandlingsudspil” – Sander kaldte det selv ”et procespapir” – men universitetsverdenen var ikke alene om at være chokeret. Også oppositionens forhandlere udtrykte forbavselse over, hvor bastant udspillet var.

Lyttende minister

Sander havde fået image som lyttende og dialogorienteret: Forskellige oppositionspolitikere sagde i forsommeren og helt frem til slutningen af august, at i modsætning til andre ministre i Fogh-regeringen, så gav Sander indtryk af en oprigtig og pragmatisk vilje til ”dialog” og til at forhandle en bred aftale om en universitetsreform.

Og så sent som ved ACs universitetshøring i slutningen af august roste ACs formand ministeren for, at det var dejligt, at videnskabsministeren giver sig tid til at lytte og til tålmodigt skabe sig et grundlag for en universitetsreform.

De positive skudsmål afspejlede videnskabsministerens image som pragmatiker og ræsonnabel. Et led i dette image var forsommerens opreklamerede ”lytteturne” på universiteterne. Ministeren forsikrede bestandigt om, at universitetsreformen

Alle ved, hvordan Helge Sander ser ud, så her er et foto af Osama Bin Laden ...

skam ikke var besluttet på forhånd. At ministeren udtalte sig henholdende og i generelle bemærkninger, når han blev spurgt om sit konkrete forslag, bidrog til at opretholde det runde image.

Franske visitter

Sanders reelle dialog med en bredere offentlighed har nemlig imidlertid været særdeles begrænset. For det første var hans besøg på de enkelte universiteter ”franske visitter”: På KU var han i to timer, i Odense var han i halvanden time, på RUC var han i to timer, i Århus en time plus et kvarter til studenterne osv.

FORSKERforum har bedt om ministerens egne kommentarer til bl.a. de korte visitters betydning og til karakteristikken af hans politik som ”liberalt talibanstyrer”. Men Sander har ikke hørt fra sig ...

jø